

БЕЛАРУСКА-РАСЕЙСКАЯ ВАЙНА

ВЫТОКІ

Тысяча гадоў беларускай дзяржаўнасці — гэта тысяча гадоў беларускай культуры і тысяча гадоў ваенных змаганняў. Але сярод гэтых змаганняў ёсць адна пэрманэнтная вайна, што не спыняецца ніколі — гэта цывілізацыйная вайна з Расеяй.

„Мы на самым краі Хрысціянства“, — пісаў Мікола Гусоўскі (чытай — эўрапейскага ладу жыцця). Беларусы гістарычна прайгралі гэтую вайну. Прайгралі перш за ўсё таму, што ад самага пачатку *ніхто ў Эўропе не зразумеў яе як сваё змаганне ў абарону эўрапейскай культуры*. Эўрапейскай салідарнасці на той час хапіла хіба што на Крыжовыя паходы. Беларусь у асобе Вялікага Княства Літоўскага была адна перад Ардой, і сапраўды, як пісаў Гусоўскі, на краі Хрысціянства.

Манголы прайшлі праз Украіну, уварваліся ў Вугоршчыну, спустошылі Маравію, Славакію, Чэхію, Малдову, Румынію, Балгарыю, спалілі Кіеў. Аднак *спынена наіўсёце было якраз у Беларусі беларускай зброяй і непакіснасцю*. Яно захлынула перад беларускімі замкамі ды засекамі, было панішчана ў лясач ды на пераправах. А потым разбіта на Сініх Водах беларускім войскам.

Вялікае Княства Літоўскае, Вільня выступілі на той час у якасці абаронцаў і збіральных усіх усходне-славянскіх земляў. Вялікае Княства зрабілася дамінантай зброяй, палітычнай і культурнай сілы на ўсходзе Эўропы.

Зьяўленне тыранічнай імперыі на ўсходзе прадвызначыла ўсю беларускую гісторыю. З гэтага часу пачалася вечная вайна, якая рабілася штораз больш жорсткай і бязьлітнаскай, разам з умацаваннем і разьвіццём імперыі, закладзенай Чынгіз-ханам.

Змаганьне за ўладу паміж асобнымі землямі ды ўлусамі шматковай імперыі манголаў, паміж іхнімі ханамі ды князямі прывяло ў XV-м стагоддзі да ўзмацнення (не без дапамогі ВКЛ) Маскоўскага княства. Цэнтар імперыі паступова пераносіцца ў Маскву і з XV-га стагоддзя менавіта Масква аб'явіла пра новы паход на Запад (на Беларусь), падхапіла праграмны кліч Чынгіз-хана — ісьці да апошняга мора. Абноўленая імперыя (хоць афіцыйна Расея аб'явіла сябе імперыяй у 1721 годзе), дзе ўжо палітычна ўзмацнелі маскоўцы, канкрэтна сфармулявала задачы сваёй агрэсіі на Захадзе: ліквідацыя беларускай дзяржавы (ВКЛ), захоп беларускай тэрыторыі і ўключэнне яе ў склад Маскоўскай дзяржавы. Мэтад — вайна (набегі, паходы, напады, знішчэнне, вынішчэнне, спаленая зямля, абязьлюд).

Перайманыя Масковіяй прынцыпаў візантыйскай палітыкі, сымволікі і ідэалогіі (праз дынастычныя шлюбы, дыпляматыю і рэлігію) зрабіла гэтую вайну пэрманэнтнай, штодзённай, спосабам дачыненняў. Праз 250 гадоў вайна ператварылася ў крывава кашмар. Пачаўся *Патон*, які выклікаў у XVII-XVIII стагоддзях катастрафічныя страты насельніцтва і татальнае вынішчэнне беларускай культуры. У выніку генацыду, які рабіла на беларускіх землях маскоўскае войска, была забіта большая палова беларускага народа. Перамога над Масковіяй ужо не ўратавала аслабленую Беларусь. У канцы XVIII стагоддзя, у выніку трох падзелаў Рэчы Паспалітай паміж немцамі і Маскоўскай беларускай дзяржавы — Вялікае Княства Літоўскае — перастала існаваць. Уся тэрыторыя Беларусі была забрана пад Расею.

Заходняя Эўропа заняла ў гэтым канфлікце тыповую для сябе прагматычна-філісьцёрскую

пазыцью: стала падтрымліваць пэрспектыўна мацнейшы бок (гэта значыць Расею), мяркуючы ўплываць на яе праз дачыненні і дынастычныя шлюбы. У выніку Расейская імперыя ўмацавалася як ваенна-прыгонная дэспотыя, а ўлада ў ёй з мангола-вазантыйскай традыцыі фармалізавалася на расейска-нямецкі манер.

Зьнішчэнне Беларускай дзяржавы і ліквідацыя Вялікага Княства стала паваротным этапам у лёсе беларускага народа і ў лёсе Эўропы. А ў пэўнай ступені — ўсяго сьвету, бо прывяло да вялікіх (у тым ліку дзвюх сусветных) войнаў. Нічога ўжо не стаяла паміж Заходняй Эўропай і ваеннай Расеяй, не існавала ніякай магутнай тэрыторыі і дзяржаўнай сілы.

Расея прыйшла да такога становішча ў выніку мэтанакіраванай палітыкі, а палітычная Эўропа — з прычыны хранічнай палітычнай дурноты.

Аднак ліквідацыя Беларусі і расейскі забор ня скончылі беларуска-расейскую вайну. Яна не спынялася ні на хвіліну, але перамясцілася ва ўнутраную сферу грамадства, з дзяржаўна-палітычнага на этнічна-культурны ўзровень, прадаўжалася з боку Масквы прадумана, падступна, жорстка і бязлігасна. Справа йшла ўжо не аб ролі ў Эўропе, не аб існаванні беларускай дзяржавы (яе ўжо не было), а аб існаванні беларускага народа, ягонай культуры, ягонай культурнай і фізічнай прысутнасці на тэрыторыі.

Расея, забраўшы Беларусь, паставіла задачу **знішчыць беларускі народ дазвання на культурна-гістарычным і этнічным узроўні**, каб ніколі нішто ўжо не нагадвала пра існаванне Вялікага Княства Літоўскага, каб ня ўзьніклі ня тое што ідэі вяртаньня, а нават успаміны, нават веды пра мінулы час, каб не было ніякіх культурных падставаў і ніякага народнага родава-плямэннага, этнічнага ґрунту для супраціўлення, для барацьбы супраць плуму і ґрукату капытоў, што лавінай каціліся „да апошняга мора”, каб ужо нішто не магло аддзяліцца ад „іскони руской” зямлі (як называлі Беларусь акупанты) і каб ніхто больш ня змог супроцьстаяць Маскве. Страх перад Вялікім Княствам сядзеў у падсвядомасці маскоўскай аґрэсіі і расейскай палітыкі супраць Беларусі.

Сымволіку гэтай вайны і прычыну гістарычнага паражэння Беларусі вобразна паказвае вядомы факт, адностраваны ў хроніках, калі Вялікі князь Альгерд у чарговы раз зваяваў Маскву. Маскоўскі князь Дзімітры (Данскоі) стаў на калені ў гразь разам з баярамі перад Альгердам і прасіў злітвання над імі, не паліць Маскву. За гэта Дзімітры абяцаў сваю паслухмянасць, падпарадкаванне і багаты выкуп, срэбра ды золата. Альгерд злітваўся, але прысланіў сваё кап’ё да маскоўскай сыяны, маўляў, каб заўсёды памяталі маскоўцы, чыя зброя можа спыніць іхнае існаванне.

Высакародны князь Альгерд, жывучы ў традыцыях беларускага рыцарства, спадзяваўся, відаць, што Вялікае Княства будзе гэткім чынам вечна трымаць Маскву ў кулаку, ведаючы, безумоўна, што Масква і Арда ня маюць літасці, паляць і знішчаюць дарэшты.

Гэтак вайна з азіяцкай навалай не выйграецца. Калі б сымволіка паводзінаў (ці дакладней — парадыгма) была іншай (такой, як у маскоўцаў), скажам, напрыклад, калі б Маскву ў гэтым выпадку спалілі разам з жыхарамі (гэтак, як рабілі маскоўцы зь беларусамі), а баяраў пасадзілі б на кол, то і вынікі вечнай вайны і гісторыя Беларусі склаліся б па-іншаму. Праўда, ці засталіся б мы тады эўрапейцамі? Але склалася так, як склалася.

Пасля ліквідацыі Вялікага Княства Літоўскага і ўсёй Рэчы Паспалітай сумеснымі намаганнямі расейцаў і немцаў, пэрыяд вынішчэння беларусаў доўжыўся да 1918 года. Потым, пасля акупацыі Беларускай Народнай Рэспублікі большавіцкай Расеяй, вынішчэнне і ўціск працягваліся яшчэ амаль усё XX-е стагоддзе, аж да 1991 года. Пасля 1994 года і ўстанавлення ў Беларусі аўтарытарнай прамаскоўскай дыктатуры палітыка вынішчэння беларускай нацыі

аднавілася ў форме ўнутранай акупацыі і, перш за ўсё, пераследуе мэту ліквідаваць адноўленую дзяржаву Беларусь. У зменшаным маштабе паўтараецца сітуацыя канца XVIII стагоддзя, з тымі ж дзейнікамі і выканаўцамі. Як некалі, так і цяпер, гэта ня разовае дзеянне, а стратэгія (пакрокавая палітыка), разлічаная на ўвесь час, пакуль будзе існаваць Расея і жыць Беларусь.

МЭТАДАЛЁГІЯ

Пасля анэксіі Беларусі Расеяй у канцы XVIII стагоддзя была вызначаная асноўная мэта палітыкі на забранай тэрыторыі — русіфікацыя і вынішчэнне.

Першым чынам былі ліквідаваныя беларускія адукацыйныя цэнтры і беларускае школьніцтва, якое знаходзілася пры базылянскіх манастырах. Потым быў забаронены Базылянскі ордэн (на якім трымалася Вунія), ліквідаваныя школы і зачынены Віленскі ўніверсітэт.

Наступны этап — ліквідацыя рэлігіі (нацыянальнай канфэсійнасці). Так была знішчана Вунія (1839 г.). Ліквідацыя Вуніі суправаджалася актамі генацыду, тэрору, масавым спальваннем беларускіх абразоў і беларускіх кніг, пераробкай храмаў на маскоўскі манер.

Потым (1840 г.) — забарона ўжывання назвы *Беларусь*, якая стала знакам для забароны афіцыйнага ўжывання беларускай мовы і беларускага друку.

У другой палове XIX-га стагоддзя стаўка ў русіфікацыі была зроблена на рускае праваслаўе і рускую школу. Вядомая формула начальніка Віленскай вучэбнай акругі П. Карнілава: „Руская школа на Беларусі зробіць больш, чым рускі штык”.

„Галоўнае ў русіфікацыі беларускага краю — гэта навучыць беларускіх дзяцей сьпяваць рускія песьні”, — пісалі ў 1898 годзе „Русские биржевые ведомости”.

Наступнай вобласцю, дзе не спынялася русіфікацыйная праца, была гістарычная навука і ідэалёгія развіцця культуры. Гісторыя беларускага народа была замоўчана, перакручана і сфальсіфікавана ў расейскіх інтарэсах, беларуская культура аб’яўлена „заходне-рускай”.

Важнейшай задачай для русіфікатараў было знішчэнне сацыяльнай эліты народа, найперш — беларускай шляхты. *Пакуль існавала шляхта — жыла ідэя змаганьня за незалежнасць*. Дзясяткі тысячаў вольнай шляхты было знішчана фізічна, трыццаць тысячаў саслана ў Сібір пасля 1864 года, большыя часткі сацыяльна паніжанага і абмежаванага ў правах, пераведзенага ў сялянства. Канчаткова расправіліся зь беларускай шляхтай і выхадцамі зь яе рускія большавікі за часы сталінскага генацыду.

У XX-м стагоддзі адбыліся вялікія перамены ў ідэях, дачыненнях і структуры грамадства, але мэтадалёгія вынішчэння і русіфікацыі, выкарыстаная ў XIX-м стагоддзі, захавалася поўнасьцю, зь нязначнымі мадыфікацыямі.

У пачатку XX-га стагоддзя ў Расеі быў кароткі перыяд „паў-дэмакратыі”, з’явіліся палітычныя партыі. Але самае істотнае тое, што ў выніку нацыянальных імкненняў паняволеных краінаў імперыі ўзьніклі партыі нацыянальна-вызвольнага накірунку. У Расеі з’явіліся ворагі, якіх раней не было: партыйна арганізаваныя нацыянальныя рухі народаў. Імперская палітыка па вынішчэнні беларусаў перажывае мадэрнізацыю, укараняюцца новыя формы, умацняецца роля і дзейнасць тайнай паліцыі. Уся расейская палітыка XX-га стагоддзя (і ня толькі расейская) развівалася і стваралася пры дапамозе, выкарыстанні і ўплывах спецслужбаў.

Мэтады Бэнкендорфа былі дастасаваныя да новых умоваў — да змаганьня з нацыянальнымі рухамі, з нацыянальнай ідэалёгіяй, легальнымі партыямі, з нацыянальна-культурнымі арганізацыямі, нацыянальным друкам і літаратурай, а ў цэлым — з рэвалюцыяй і лева-

рэвалюцыйнай дзейнасцю, якую падтрымлівалі нацыянальныя рухі. Усё гэта ўжо адбывалася пры існаванні незалежных газет.

У новых абставінах Расея выраблена ўдасканаліла сваю ахоўніцка-ўціскальніцкую жандармскую сістэму, шырока ўвяла ў практыку раней не вядомыя паліцэйскія тэхналогіі разбурэння структураў. Найперш быў створаны, пашыраны і субардынаваны апарат гайнай паліцыі, падрыхтавана і завербавана велізарная сетка агентуры, шпікоў, даносчыкаў, інфарматараў і правакатараў. Руская Праваслаўная царква (якая абапіралася на погляды цэзарапапізму і стала часткай бюракратычнай дзяржаўнай сістэмы яшчэ ў XVIII стагоддзі пры Пятры Шалёным) цяпер была непасрэдна ўлучана ў паліцэйска-агентурную ахоўніцкую дзейнасць. (Ніводзін сьвятар-беларус, дарэчы, ня мог атрымаць парафіі на Беларусі, не папрацаваўшы два гады ва ўнутраных губернях Расеі, куды іх адміністрацыйна адсылалі, каб набраліся „рускага духу“.)

Але галоўным новаўвядзеннем расейскай паліцэйскай сістэмы ў барацьбе з паняволенымі народамі стала яе непасрэдная арганізацыйная і імітатарская дзейнасць у палітыцы. Агентура пад кіраўніцтвам спэцслужбаў стварала свае палітычныя ахоўніцкія арганізацыі, якія дзейнічалі легальна і змагаліся з народамі („инородцами“) быццам бы самы ад сябе, паліцэйскай шпільды было не відаць. Такімі ўтварэннямі былі тады ў Расеі, перш за ўсё, так званыя „чорнасоценныя“ арганізацыі (напрыклад, „Саюз Міхаіла Архангела“, „Саюз рускага народа“ і іхныя аддзелы на месцах, якімі часта кіравалі зьвязаныя з „ахоўкай“ папы ды архіепіскапы (як у Менску, напрыклад).

У галіне паліцэйскай імітацыі расейцы сталі безумоўнымі наватарамі, засьведчылі вырабленасць агентуры. „Наватарства“ заключалася ў тым, што спэцыяльна падрыхтаваная паліцэйская агентура сама стварала і абавязкова ўзначальвала свае нібыта „нацыянальныя“ ці нібыта „рэвалюцыйныя“ арганізацыі, газеты, „культурніцкія“ таварыствы і г.д. Імітатарскія арганізацыі прываблівалі і адцягвалі ад рэальнай справы тых людзей, што шукалі прыкладаньня сваім нацыянальным ці рэвалюцыйным імкненням, кантралявалі іхную дзейнасць, уцягвалі ў пустапарожнія, маргінальныя ды правакацыйныя дзеянні; пры абставінах заводзілі ўсіх у сьляпы завулак, кампрамэнтавалі ідэі ў вачах грамадзкасці і г.д. Гэта былі кіруемыя спэцслужбаў арганізацыі, створаныя для кампрамэнтацыі і разбурэння рэальнай нацыянальнай палітычнай працы і рэальнай барацьбы.

Вядомымі і тыповымі ўтварэннямі такога кшталту ў Беларусі былі, напрыклад, віленскае нібыта „беларускае“ таварыства „Крестьянин“ (узначальваў агент С. Кавалюк), „Белорусское общество“ (узначальваў агент Л. Саланевіч), газеты „Белорусская жизнь“, „Северо-западная жизнь“ і г.д.

Трэба ўдакладніць, аднак, што русіфікатарская ідэалёгія „заходнерусізму“ была створана пры непасрэдным удзеле расейскіх спэцслужбаў, і менавіта імі найперш гэтыя погляды ўкараняліся ў грамадзкую сьведомасць. Вышэйіпамянёныя арганізацыі і газеты і іншыя такога кшталту стаялі на пазыцыях „заходнерусізму“, гэта значыць, прызнавалася адметнасць Беларусі, мовы („наречія“) і беларусаў („ветвы руского племени“). Але сэнс існавання „племени“ быў, на іх думку, у тым, каб хутэй стаць рускімі („возвратиться в лоно“) і зьліцца з Расеяй („в едином языке и народе“). Пазьней гэтую ідэалёгію афіцыйна прымерылі для беларусаў рускія бальшавікі і „будаўнікі камунізму“, замяніўшы толькі сутнасць рэчы з’эфэмізмамі тыпу „слияния наций“, „коммунистическое общество“, „советский народ“, „общечеловеческий язык“, у выніку чаго беларуская мова павінна была „отмереть“ і г.д.

Агентурна-правакацыйная разбуральніцкая дзейнасць царскіх спэцслужбаў рабілася ў

шырокім маштабе, мела свае легенды (напрыклад, Азэф, Джугашвілі-Сталін) і „дасягненні”, але тым ня менш яны ня здолелі знішчыць беларускі нацыянальна-вызвольны рух і Адраджэньне Беларусі. Гэтую задачу ўзялі на сябе наступныя ўладары Расеі — тэрарысты-бальшавікі.

БАЛЬШАВІЗМ

Галоўная мэтадалёгія бальшавізму ў вайне зь Беларусіяй была адна — тэрор. Выконваў тэрор НКВД, Спецслужбы сталі другой (пасля кампартыі) дзяржаўна-палітычнай сілай у СССР. Улада НКВД была ўсюдыснай і рэальна абмяжоўвалася толькі дыктатарам Сталінам.

Сталін у вайне зь Беларусіяй удасканаліў царскую мэтадалёгію знішчэньня, давёў яе да кшталту сацыяльнага сатанізму, вывёў за рамкі чалавечага разуменьня. Сталінскі генацыд выскікаў містычны жах, здранцьвенне ў грамадстве, паралізоўваў розум і фантазію. Людзі паводзілі сябе, як жывёла на бойні ў чаканьні расправы.

Ліквідацыя беларускага народа была бальшавікамі скрупулёзна прадуманая. Акрамя сістэмы даносяў, якімі займалася ў асноўным агентура, існаваў плянавы масавы генацыд па вынішчэньню, па высяленьню і па пастаўцы дармовай рабочай сілы за калочы дрот на будовы сацыялізму (так званы ГУЛАГ).

Першым чынам вынішчалася беларуская эліта (адміністрацыя, творчыя і навуковыя працаўнікі). На гэтым узроўні найперш знішчалі тых, хто меў сувязі зь беларускім адраджэнцкім рухам. Потым — усіх выхадцаў са шляхты і ўсіх, хто меў дачыненні да каталіцызму (бо праваслаўнай беларускай шляхты тады ўжо амаль не засталася), пасля тых, хто пісаў і гаварыў па-беларуску.

Паралельна Масква пастанавіла вынішчыць сацыяльна-этнічную базу нацыі — сялянства. Напачатку забівалі і вывозілі заможных, працавітых і паважаных. Потым — выбарачна. Ад астатніх адабралі зямлю, сродкі вытворчасці і ўвялі прыгон на абагуленых (дзяржаўных) землях (гэтак званыя „калгасы” ды „саўгасы”). Пашпарты не выдаваліся, перезд зь месца на месца быў абмежаваны, прыгонная праца не аплочвалася (хіба што сымвалічна).

Гісторыя Беларусі была фактычна ліквідаваная. Пачатак яе адлічваўся з 1917 года (бальшавіцкі пераварот у Расеі). Прытым змест нават гэтай „гісторыі” быў таксама сфальсіфікаваны.

Адначасна расейскі рэжым прыступіў да пакрокавай ліквідацыі беларускай мовы, шляхам дэкрэтнага зьмянення беларускага правапісу, прымусовага яго набліжэньня да рускага напісаньня, гвалтоўнага ўвядзеньня ў беларускую мову рускіх словаў і г.д.

Прадаўжалася ўжо выпрацаваная раней мэтадалёгія: разбурэньне нацыянальнай архітэктуры, помнікаў гісторыі і культуры, гістарычных цэнтраў гарадоў, зьмяненне нацыянальнай тапанімікі, русіфікацыя беларускай моладзі праз рускую школу, унівэрсітэт, службу ў савецкім войску, праз рускую літаратуру, машыну прапаганды і г.д.

Сімгатаматычна, што ў сістэме генацыду, русіфікацыі і вынішчэньня беларусаў рускія бальшавікі, у адрозьненне ад царскіх нішчыцеляў, ніколі не называлі рэчы сваімі імянамі, а карысталіся выключна эўфэмізмамі і словазамыняльнікамі. Для вынішчэньня сялянства, напрыклад, ужывалася такая тэрміналогія, як „кулакі”, „вредители”, „классовые враги”, „эксплоататоры”. Прыгонны рэжым называўся „калектывізацыя”, „калхоз”, „совхоз”, „коммуна”, адбранае маёмасьці і сродкаў вытворчасці — „обобществление”. Для ліквідацыі нейкай групы ці колькасці людзей прыдумвалі тэрміны, кшталту „троцкісты”, „нацдемы”, „нацуклоністы” і г.д. Пад гэтае словаблудзтва хапалі памечаных для ліквідацыі людзей; русіфікацыя і знішчэньне нацыянальнай культуры называлася „строительством коммунизма”, „стиранием национальных различий”, „отмиранием национального языка” і г.д.

Эўфемілегія стварала бачнасьць, ілюзію нейкіх быццам бы асаблівых палітычных працэсаў, нейкай асаблівай нібыта палітыкі там, дзе адбывалася звычайнае варварства, масавыя забойствы, тэрор і азіятычна.

Большавіцкія русіфікатары і нішчыцелі не ўжывалі лапідарных імперскіх слоўцаў тыпу „инородцы”. Для забойства беларускіх „инородцев” існаваў тэрмін „нацдэм” і ліквідоўвалі „нацдэмаў”, стваралі бачнасьць шкоднай зьявы, зь якой нібыта змагаюцца. Ніхто ня бачыў таямнічага нацдэмаўскага фантому, але ўсе назіралі, як зсякалі галовы беларусам. І некаторыя верылі ў міфічных „нацдэмаў” і іншыя выдумкі большавікоў. Такія былі правілы забойстваў, уведзеныя рускім НКВД. Прыёмаў было шмат. Прыдумвалі цэлыя неіснуючыя беларускія арганізацыі і рабілі пад іх заплываваны „хапун”.

Вынік зьнішчальных дзеянняў левай расейскай улады быў катастрофічны для беларусаў. 30-я гады XX-га стагоддзя нашай гісторыі — гэта быў другі *Планон*. Беларусь страціла каля двух мільёнаў чалавек, а беларускае нацыянальнае Адраджэньне было поўнасьцю разгромлена, ягоныя дзеячы замардаваныя, зьнішчаныя і забітыя.

Аднак незьнішчальнасьць Беларусі і беларускай нацыянальнай ідэі засьведчыла тым часам Другая Сусьветная вайна. З 1941 па 1944 гады цэнтральная Беларусь (на якой дзейнічала нямецкая цывільная адміністрацыя на чале з В. Кубэ) перажыла моцны нацыянальны ўздым. Гэта ўшчэнт зьбянтэжыла большавікоў і прывяло Маскву ў шаленства. Зь вяртаньнем саветаў на Беларусь сотні тысячаў сьведомых беларусаў эмігравалі на Запад.

Пасьля 2-й Сусьветнай вайны, і асабліва пасьля сьмерці Сталіна, уся беларуская ўлада была абсаджана найбольш агрэсіўнай і „беларусажэрнай” групай функцыянераў партыі і НКВД — былымі савецкімі партызанамі. Масква скарэктавала тактыку барацьбы зь беларускай ідэяй. Стаўка была зроблена, як і за часы Карнілава ды Мураўёва, найперш на русіфікацыю праз рускую школу і на мясцовыя прарасейскія кадры адміністрацыі.

Партызанская ўлада праіснавала, практычна, да 80-х гадоў і цалкам апраўдала спадзяваньні Масквы. З асяроддзя гэтай улады і яе пераемнікаў ня выйшла ніводнага нацыянал-камуніста, усё жывое беларускае затопталася, скрупулёзна, зь веданьнем справы, з двайной энэргіяй рэнэгатаў.

Беларускія школы былі тым часам поўнасьцю ліквідаваныя ў беларускіх гарадах і раённых цэнтрах. Кашмар русіфікацыі гарадзкой рускай школы, служба ў Савецкай арміі і бяспаміцтва згумлілі некалькі пакаленьняў пасьяваенных беларусаў. Савецкая праграма русіфікацыі і вынішчэньня нацыянальнай культуры, разьлічаная на доўгі час, стварала перавернутае грамадства манкуртаў ды мамелюкаў, нацыянальных вырадкаў, што здэкаваліся над усім сваім.

Сталінскі плян зьнішчэньня беларускага сялянства быў выкананы. Сялянства як супольнасьць уласнікаў-земляробаў і супольнасьць вясковай традыцыйнай культуры было разбурана. Але заставалася вёска, існавалі вясковыя людзі, носьбіты жывой беларускай мовы і этнічных прыкметаў. А значыць (нішчыцелі разумелі) заставалася небясьпека адраджэньня сялянства. Нягледзячы ні на што, вёска яшчэ заставалася крыніцай, што жывіла нацыянальныя карані.

Сітуацыя была прааналізаваная ў Маскве, і ў 1964 годзе зьявіўся бадай ці ня самы страшны (пасля вяртаньня прыгону) і самы небясьпечны для беларускай нацыі плян зьнішчэньня (зносу) беларускіх вёсак. Праект падаваўся пад эўфэмізмам „ликвидация неперспективных деревень”. (У 1950-м годзе, напрыклад, зьнішчалі беларускія хутары пад лезунгам „укрупнение населённых пунктов”.) З трыццаці пяці тысячаў беларускіх вёсак плянавалі пакінуць 9 тысячаў. Гэты плян ажыццявіць на пасьпелі. Разваліўся Савецкі саюз.

НОВЫЯ ТЭХНАЛЁГІІ

У 1960-х гг. У самы разгар халоднай вайны ЗША і СССР ліхаманкава працавалі над тэхналогіямі лягічна-падсведамага і псіхічнага ўздзеяння на праціўніка. Фактычна, стваралася новая нябачная і незразумелая для масавай сьведомасці зброя масавага ўздзеяння. У глыбокай сакрэтнасці ў КГБ даследвалі псіхалёгію, біяінфарматыку, астралёгію, парапсіхалёгію, гіпноз, нават магію, высвятляючы магчымасці ўздзеяння на масавую сьведомасць. Вынікі былі дасягнутыя, і немалыя. Цяпер кожны адукаваны чалавек ведае, што такое інфармацыйная зброя, як яна ўздзейнічае на падсведамасць, як ствараецца масавы псіхоз, уплыў на асобу, праграмаваньне псіхікі, стварэнне скрыўленага вобраза і г.д.

Камуністычная кіруючая бюракратыя, аднак, глядзела на гэта, як на эксперымэнты, ня больш. У іх былі свае, бюракратычныя правілы фронтальнай ідэалёгічнай апрацоўкі народа і ўся паўната ўлады. Экспэрэмэнты засталіся незапатрабаванымі.

Масква лічыла, што Беларусі ўжо канец, што беларуская нацыя памёрла і толькі дажывае фізічна. КГБ тым часам рабіў пэрспектыўны аналіз і ажыццяўляў прэвентыўныя меры. Дзесьці ў сярэдзіне 1970-х гг. На адкрытых партыйных сходах розных „ідэалёгічных” арганізацыяў выступаў зь лекцыямі адзін палкоўнік КГБ, які казаў пра падрыхтоўку дзейнасць заходніх ідэалёгіяў і даверліва, паўканфідэцыяльна паведамляў прысутным, што ў Беларусі, і найбольш у Менску, зьявіліся беларускія фашысты. Прыкметы: гэта маладыя людзі, галовы паголеныя, у ботах і галіфе, гавораць па-беларуску, сьпяваюць беларускія народныя песні. Але гэта, маўляў, камуфляж, за народнымі песнямі схаваны фашызм. Далей паведамлялася нібыта пра „факты” фашысцкіх зборак і правакацыяў.

Інфармацыя гэбіста была выдумкай, несусветным глупствам, такіх групаў моладзі ў сярэдзіне 70-х гадоў у Беларусі не існавала. Аднак савецкі абыяцель, праслухаўшы лекцыю „спэцыяліста” ўжо падазрона вастрыў слых і азіраўся на вуліцах, шукаючы „фашыстаў”. Прэвентыўны разлік палкоўніка быў прадбачлівым. Абыяцель знайшоў ягоных „фашыстаў” праз 10 гадоў, калі ў 80-х зьявіліся беларускія культурніцкія моладзевыя суполкі і пачалі сьпяваць беларускія народныя песні. Тады на сьвята Купальне ноччу ў полі міліцыя нападла на іх з сабакамі пры выкарыстанні гелікопэтра, а кагэбоўскім нападам на школьніцкае сьвята „Гуканьне вясны” (якое адбылося 20 красавіка 1986 года ў цэнтры Менска ў Траецкім прадмесці) кіравалі ЦК ЛКСМБ і Менскі гаркам КПБ КПСС.

Гэтак савецкі КГБ пачынаў выкарыстоўваць новыя, толькі што засвоенныя „тэхналогіі” ў пэрманэнтнай антыбеларускай вайне. Беларускі Народны Фронт яшчэ не зьявіўся, а ярлык „фашыстаў” яму ўжо рыхтавалі за 10 гадоў да зьяўленьня. Прытым тады гэта рабілася, відаць, так, на ўсялякі выпадак, для „прафілактыкі”. Беларускі народ (па расейскай лёгцы) мусіў быў заставацца тупам і нізавошта не павінен быў падняцца, нават адчыніць напалову вейкі вачэй. Але ён падняўся.

ГЭБІЗМ

У Беларусі і Расіі ўсталяваная новая тэхналогія ўлады — „гэбізм” (ад назвы службы бясьпекі). Дзяржаўная ўлада знаходзіцца ў руках былога савецкага КГБ.

Улада спэцслужбаў (разьведка, бясьпека, палітычная паліцыя і г.д.) бывае вельмі вялікай, нават вызначальнай, як у СССР, але да апошняга часу яшчэ не было выпадку, каб дзе-небудзь спэцслужбы занялі ўсю ўладу ў дзяржаве і валодалі неабмежаванай і абсалютнай яе паўнатай.

Першая спроба НКВД пераняць абсалютную ўладу ў СССР была зроблена Берыям адразу пасля сьмерці Сталіна. Берыя паставіў на рэспублікі, плянуючы знішчыць маскоўскую кіруючую групоўку ВКПБ і расчысьціць шлях да ўлады. Але ў выніку маскоўская групоўка знішчыла Берыю. З таго часу спэцслужбы былі пад строгім кантролем кіраўніцтва КПСС.

Наступная сумбурная спроба верхавіны КГБ захапіць уладу ў СССР шляхам перавароту адбылася ў 1991-м годзе (так званы ГКЧП). Путч праваліўся, але ў выніку была ліквідаваная КПСС, самая галоўная перашкода на шляху да гэбоўскай улады. Адбыўся частковы распад імпэрыі. Аднак Ельцын не расфармаваў КГБ, як таго вымагала неабходнасьць пабудовы дэмакратычнай улады, ніхто з путчыстаў ня быў пакараны. КГБ дэжыраваў падтрымку Ельцыну і, выкарыстоўваючы ягоную палітычную і асабовую слабасьць (адсутнасьць апоры на моцную правячую партыю, алькагалізм), пачаў мэтадычную працу па стварэньні кантролю над уладай, фінансамі, эканомікай, грамадзтвам і дзяржавай.

У слабакіруемай ельцынаўскай Расеі КГБ быў найбольш арганізаванай і структураванай сілай улады з добра падрыхтаванымі кадрамі, агентурай і дзяржаўным бюджэтам. Нібыта рэарганізацыі КГБ і скарачэньні, якія рабіў Ельцын і ягоныя стаўленьнікі, толькі дапамаглі спэцслужбам арганізавацца ў новых умовах. Праз некалькі гадоў прадуманай працы КГБ праз агентуру кантраляваў ахову і функцыянаваньне, практычна, усіх банкаў у Расеі, цалкам быў узяты пад кантроль КГБ увесь так званы „шэры” (крымінальны) бізнэс і, што істотна, — дзейнасьць міліцыі і крымінальны сьвет. За гады ўлады Ельцына адбылося глыбокае і татальнае пранікненьне КГБ у бізнэсовыя структуры Расеі. КГБ набыў магчымасьць кантраляваць грашовыя плыні і ўплываць на рух капіталу. Ён шырока пранік у сродкі масавай інфармацыі, стварыў і кантралюе мноства грамадзкіх і палітычных арганізацыяў.

Узмацненьне КГБ у ельцынскай Расеі адбылося ўжо ў 1992 годзе. З гэтага часу пачынаецца ягонае актыўнае пранікненьне ў беларускую палітыку, дзе інстытут КГБ застаўся ў некранутым выглядзе з савецкіх часоў.

У 1994 годзе, выкарыстаўшы палітычную і нацыянальную няспеласьць беларускага грамадства, Масква праз КГБ шляхам фармальна дэмакратычных выбараў прыводзіць да ўлады ў Беларусі свайго стаўленьніка А. Лукашэнка. Два аспэкты трэба адзначыць у гэтай падзеі. Першы: вяртаецца старая расейская палітыка вынішчэньня ўсяго беларускага. Другі: функцыянаваньне прамаскоўскай улады на Беларусі ёсьць экспэрымэнтальным рэжымам для будучай сістэмы ўлады КГБ у Расеі.

Зьяўленьне ў 1999 годзе ў вышэйшым дзяржаўным кіраўніцтве Расеі нікому раней не вядомага афіцэра КГБ У. Пуціна адкрыта, лапідарна і наўпрост сьведчыць, што гэта не самастойная фігура, а стаўленьнік пэўных сілаў і канкрэтных групаў. Не да канца зразумела, хто ўваходзіць у гэтую кіроўную цэнявую групу ўлады (КГБ — арганізацыя напоўсхаваная), але відаць, што там знаходзіцца таксама старая вышэйшая савецкая намэнклятура КГБ — Прымакоў, Кручочкоў, Лук’янаў, „плакучы бальшавік” Рыжкоў (словам, былія гэкачэпісты).

Сілу і моц новай (калектыўна-цэневай) гэбоўскай улады засьведчылі найперш апошнія выбары ў расейскую Дзяржаўную Думу (2004 г.), калі КГБ ішоў на выбары амаль адкрыта, стварыўшы штучную прапуцінскую партыю, якая ня мела нават выбарчай партыйнай праграмы, і тым ня менш — поўнасьцю перамагла на выбарах, дзякуючы ўладзе, уладнаму рэсурсу, уладнай прапагандзе, агітацыі і ўладнай фальсіфікацыі.

У фармаваньні гэбоўскай Думы была ўжыта мадэль рэжыму Лукашэнкі — поўнасьцю выключаньня з выбараў дэкаратыўныя так званыя „дэмпартыі”. Гульні скончыліся. Нішто не павінна было больш блытацца пад нагамі ў новай улады.

Што ж адбылося? Праз 14 гадоў пасля ліквідацыі КПСС і распаду СССР поўная і абсалютная ўлада ў Расеі легальная, фармальна законная апынулася ў кулаку савецкай службы бяспекі. (У Беларусі — на 8 гадоў раней, у 1996 годзе і незаконна.) Абсалютная ўлада ў імперскай краіне з імперскай мэнталнасцю і ідэалёгіяй сканцэнтравалася ў руках супэрпартыі, назва якой — КГБ. Аналягаў такой партыі і такой сітуацыі цяжка адшукаць у гісторыі. Гэта партыя, якая зьяўляецца дзяржаўнай цэнтралізаванай структурай улады, яе члены строга структураваныя і субардынаваныя. Супэрпартыя існуе на дзяржаўным бюджэце, прысутнічае ва ўсіх адміністрацыйных цэнтрах краіны. Яе дзейнасць у значнай ступені засакрэчаная згодна з законам. Супэрпартыя валодае велізарным штатам схаванай ад грамадства (і таксама згодна закону) унутранай і знешняй агентуры, здольнай пранікаць і кантраляваць усе ўстановы, усе групы грамадства. Пераход вярхоўнай улады ў рукі гэтай партыі абазначае неабмежаваную магчымасць кантролю над усімі сферамі дзяржаўнай, грамадзкай і палітычнай дзейнасці.

Ніякая таталітарная КПСС зь яе абсалютнай уладай над грамадствам ня можа параўнацца з магчымасцямі гэтай партыі. КПСС існавала ва ўмовах адміністрацыйнага прымусу і адміністрацыйна-размеркавальнай сістэмы. Усе грошы кантраляваліся дзяржавай. КПСС сама была закладніцай свайго дзяржаўнага ўладкавання.

КГБ цяпер існуе ва ўмовах вымушанай прадажы людзьмі сваёй рабочай сілы ва ўмовах існавання грашовых патокаў, кантралюемых гэтай супэрпартыяй улады.

У сваёй аснове, такім чынам, **супэрпартыя ёсць легальная і законная арганізаваная дзяржаўная мафія пад аховай сваёй улады і сваіх законаў**. Таму заканамерна, што супэрпартыя адразу павяла вайну з фінансавай сілай незалежных расейскіх алігархаў. Прытым Гэбэ не цырымоніцца, дзейнічае дзядоўскім мэтадам сваіх папярэднікаў — за карак ды за краты (гэтак жа і ў Беларусі). Цяперашняй супэрпартыі ўлады непатрэбны ГУЛАГ, бо нікога ня трэба гнаць на працу (як некалі рабілі камуністы). Людзі самы просяцца, і за няшмат. Палітычныя і эканамічныя рэпрэсіі выконвае нябачны інстытут кілераў, які пад кантролем. Кожны дзень у Маскве кілеры забіваюць у сярэднім двух чалавек. Яшчэ ніводнага забойцу не знайшлі.

Супэрпартыя Гэбэ больш адукаваная, чым былая КПСС, у пляне палітычнага развіцця. Яе кіруючыя функцыянеры знаёмься з сучаснымі ведамі і тэхналогіямі, валодаюць замежнымі мовамі, не зашораныя на тупой ідэалёгіі, як камуністы, і адпаведна — не абцяжараныя ніякай маральлю (нават „камуністычнай”) — цьнікі і прагматыкі.

Галоўная іхняя „ідэалёгія” — грошы. Але валоданьне дзяржаўнай уладай канцэптуальна абумоўлена імперскай мэнталнасцю расейскага грамадства. Гэты аспект прынцыпова ўлічаны. Таму афіцыйнай палітычнай ідэалёгіяй супэрпартыі дэкляруецца дзяржаўны патрыятызм, адданасць інтарэсам Расеі (якія супадаюць з асабістымі і партыйнымі інтарэсамі Гэбэ).

Эканамічнае існаваньне такой мафійнай сістэмы па сутнасці тупіковае, беспэрспэктывнае. Але ў Расеі яна можа трываць доўга.

Відавочна, што гэтакая **эбюўская сістэма ўлады ніколі ня будзе дэмакратычнай**. Па сваёй прыродзе яна ўвесь час імкнецца да кантролю над грамадствам, над друкам і грамадзкай думкай, над камэрцыйнай і прадпрымальніцкай дзейнасцю.

Геапалітычны ўзровень думання і палітычныя магчымасці супэрпартыі КГБ таксама большыя, чым у былой КПСС. Валодаючы сучаснымі тэхналогіямі і аналізам, супэрпартыя здольная пралічваць свае дзеянні крок за крокам на доўгі пэрыяд і дамагацца вынікаў. Парыў КГБ да ўлады ў Расеі адбыўся якраз пасля такога аналізу шляхам паслядоўных дзеянняў.

Супэрпартыя Гэбэ, не дэclarуючы, прапануе, фактычна, сваю версію глянбалізацыі шляхам пранікнення спэцслужбаў у капітал. Гаворачы спрошчана, прапануецца кантроль спэцслужбаў над сусьветнымі грашовымі плынямі, таварамі і рэсурсамі. Трэба ўлічыць, што ўсе спэцслужбы выконваюць палітычныя задачы сваіх нацыянальных урадаў. Тым часам расейская спэцслужба КГБ ёсьць цяперакса сама сабе і ўрад, і партыя, і дзяржава.

Канцэнтрацыя рускага шэрага капіталу на Захадзе (мяркуючы, што ў Эўропе знаходзіцца ад 300 да 500 мільярдаў даляраў расейскіх грошай) звязана ня толькі з крымінальным вывазам. Вывезеныя грошы ўжо працуюць на інтарэсы супэрпартыі КГБ і ў будучыні яшчэ могуць сыграць сваю злавесную палітычную ролю. Захад, напалоханы расейскім крыміналам, ня ў стане зразумець, у чыіх руках рычагі і кантроль над яго прасоўваньнем у Эўропу. Тым часам заключаючы здзелкі аб сумеснай дзейнасьці з расейскай бізнэсавой фірмай, заходнія людзі думаюць па сваіх стэрэатыпах і ня здольныя ўявіць, што маюць справу з дзяржаўным гэбзізмам, і ўпускаюць рускую разьведку ў свае інтарэсы. Правалы КГБ бываюць толькі ва Ўсходняй Эўропе, дзе ведаюць расейцаў і прыёмы расейскай палітыкі. Напрыклад, апошнія скандальныя падзеі ў Летуве (прадажа нафтакамбіната ў Мажэйках і справа прэзыдэнта Пакаса).

Рускі КГБ — арганізацыя з жахлівым злачынным мінулым, з крымінальнымі тэрарыстычнымі традыцыямі, ад якіх ніхто ва ўладзе Расеі не адмовіўся, наадварот, глядзячы на іх, як на „героічэскіе традыцыі прошлага”. Цяпер, калі ўлада поўнасьцю перайшла ў рукі КГБ, амаль кожны дзень па расейскім тэлебачаньні, у друку ды радыё ідуць матэрыялы пра невядомых раней „герояў-чэкістаў”, пра тое, як яны шпіёнлілі, ажыццяўлялі забойствы і тэрарыстычныя акты „во имя родины” і г.д. Ніхто ўжо не хаваецца. Рускі кніжны рынак завалены кнігамі пра крымінальнікаў ды зладзеяў у законе (нават бандыцкія энцыкляпэдыі выпусьцілі). Усё гэта — павевы часу і адлюстраваньне аблічча новай улады.

Тэрарызм заўсёды быў галоўнай сфэрай дзейнасьці КГБ. За часы халоднай вайны тэрарыстычная актыўнасьць чэкістаў была пашырана, структуравана і сістэматызавана, набыла рысы міжнароднай палітыкі з пляцоўкамі на ўсіх кантынэнтах. У Савецкім саюзе пры ваенных частках і навучальных установах узнікла шмат цэнтраў па падрыхтоўцы міжнародных тэрарыстаў з усяго сьвету (з Кубы, Афрыкі, Лацінскай Амэрыкі, з арабскіх краінаў і г.д.). У 1960-х гадах быў нават створаны спецыяльны „Ўнівэрсітэт Дружбы Народаў імя Патрыся Лумумбы” ў Маскве, дзе рыхтавалі тэрарыстаў (там прайшоў падрыхтоўку, напрыклад, вядомы міжнародны сэрыйны тэрарыст-забойца і марксіст Санчэс Ільч Рамірэс (Шакал), якога ў 1990-х гг. схапілі і судзілі ў Францыі). Агрэмаўшы вывучку ў СССР, тэрарысты пад кантролем КГБ актыўна дзейнічалі ў Афлыцы і Лацінскай Амэрыцы, дзе экспартавалі „рэвалюцыйно” ды „змагаліся” ў такіх краінах, як Егіпет, Іарданія, Ліван, Сірыя, Аўганістан, і ўвогуле — на Блізкім Усходзе, ня кажучы ўжо пра В’етнам. Гэты „вопыт” і міжнародная сетка тэрарызму, створаная КГБ, ня згінула з распадам СССР, ня знікла канчаткова, засталіся кадры, навыкі, сувязі, і нарэшце — застаўся прыклад, прэцэдэнт тэрарыстычнай дзейнасьці, якая аднавілася цяпер на новым этапе, як вайна з Амэрыкай.

Ёсьць пытаньні, якія ляжаць на паверхні, і выклікае вялікае здзіўленьне, што ніхто іх не задае цяпер, калі тэма тэрарызму стала галоўнай у Заходнім сьвеце.

Першае: дзе ёсьць цэнтар тэрарызму? Хто ім кіруе? Хто падрыхтаваў і давеў да выкананьня такую складаную дыверсію, як зьнішчэньне вежаў Гандлёвага Цэнтру ў Нью-Ёрку і разбурэньне будынку Пентагона ў Вашынгтоне? Хто? Бін Ладэн? Гэта выглядае несур’ёзна. Кожны, хто здольны аналізаваць, зразумее, што такая апэрацыя была не пад сілу толькі тэрарэстычнай арганізацыі.

Камісія Кангрэсу ЗША прышла да высновы аб няўзгодненых дзеяннях і памылках спецслужбаў Амэрыкі, якія не прадухілілі дыверсію 11 верасня. Але вядома (нават з літаратуры і кіно), што прафэсіяналы спецслужбаў пачынаюць раптам усе памыляцца перад нейкай падзеяй тады, калі на іх (ці ўнутры іх) дзейнічае і ўплывае іншая спецслужба.

Пасля дыверсіі 11 верасня Амэрыка была лёгка ўцягнута ў дзьве вайны на Блізкім Усходзе. Так, вайна адпавядала інтарэсам бясспэкі Амэрыкі і крок быў неабходны (і з пункту гледжання лёгка барацьбы — правільны). Але зададзім пытаньне, чым яшчэ інтарэсам адпавядала гэтая вайна? І чаму, калі ў Іраку не знайшлі зброі масавага зьнішчэньня, раптам зноў выявілася, што прымітыўна і бяздарна памыліліся ў гэтым ужо адразу дзьве нацыянальныя разведкі — амэрыканская і ангельская. А „памылка” такая: разведкі сьцьвяджалі, што зброя ёсьць. Але калі б было вядома, што зброі масавага зьнішчэньня ў Іраку няма, то вайна магла б не пачацца.

Часам карысна лапідарна паразважаць на тэму выгады. Дыверсія 11 верасня ўдарыла па ўсім Заходнім сьвеце. Ні адна краіна не атрымала пасля гэтай падзеі ніякага палітычнага прыбытку. Але Расея адразу скарыстала сітуацыю, каб схваць свой дзяржаўны тэрарызм і зьлачынную вайну ў Чачэніі, паказваючы на ісламскую рэлігійнасць чачэнцаў, якія абараняюць бацькаўшчыну. І гэтае парва на абарону выстаўляецца расейцамі як ісламскі тэрарызм. Маніпуляцыя ўдалася. Запад падрадніцку здаў чачэнскі народ на зьнішчэньне.

Ад вайны ў Іраку на сёньняшні дзень нічога не атрымаў эканамічнай выгады, акрамя Расеі. Добра вядома, што эканоміка, і нават існаваньне палітычных рэжымаў у гэтай краіне, залежыць ад цаны на нафту. У выніку вайны ў Іраку цэны на нафту высока падскочылі ўверх. У Расею пацяклі незаплянаваныя нафтадаляры. Далераў цяпер поўна, ня ведаюць, куды прыткнуць. Далі вась 175 мільёнаў на незаконны рэфэрэндум Лукашэнку (пад выглядам крэдыту). Нафтадаляры даюць рух бізнэсу, новым ініцыятывам. Выгада, якую за кароткі час атрымала Расея і супэрпартыя КГБ ад прытоку нафтадаляраў эквівалентная вялікім дзяржаўным высілкам па эканамічных рэформах, інвэстыцыям ды крэдытам, ды на доўгія гады. Але ўсё гэта можна было дасягнуць хутка. Дастаткова толькі, каб Амэрыка пачала вайну ў Іраку.

Ня будзем, аднак, варушыць думак у галовах заходніх палітыкаў. Там непапраўна. Пагодзімся, што ў крамлёўскім КГБ сядзяць прасьпячкі ды сябры Амэрыкі, і што бін Ладэн кіруе міжнародным тэрарызмам.

Тэма нашай гаворкі — беларуска-расейская цывілізацыйная вайна. Зыход, ці дакладней, працяг гэтай вайны напрасці зьвязаны з характарам улады ў Расеі. У залежнасьці ад гэтага можа змяняцца тактыка вайны. Але **што б ні сядзеў у Крамлі, агрэйўная сутнасьць расейскай палітыкі ў дачыненні да беларусаў ня зьменіцца ніколі.**

Гэбізм, як бы я яго ацаніў, — гэта, вобразна кажучы, прыватызацыя дзяржавы спецслужбамі (у дадзеным выпадку КГБ).

Спэцыфіка гэтай улады ў тым, што супэрпартыя КГБ фармальна як бы ня бачная. На паверхні плаваюць розныя палітычныя ўтварэньні і асобы, бізнэсовыя фірмы, банкі, але няма відавочнай дэкларацыі прыналежнасьці да КГБ. Такая сістэма нагадвае крыху структуру масонскай ложы. Яе няпроста палітычна разбурыць. Тым больш, што Гэбэ скарыстоўвае фармальна дэмакратычныя мэханізмы абстаноўкі ўлады (выбары, парлямант і г.д.) і кантралное рэжым іхняга функцыянаваньня.

Абсалютызацыя ўлады КГБ дазволіла яму ў дзяржаўным маштабе бесперашкодна выкарыстоўваць тэхналогіі падсьведамага, псіхічнага і інфармацыйнага ўздзеяньня на грамадзтва. Зьявілася цэлая „паліттворчасць” гэбізму. На палітычнай сцэне сталіся палітычныя спэтаклі, хэпэнінгі, выступалі „салісты”, разыгрываліся псэўдаканфлікты,

ствараліся псеўдаарганізацыі і г.д. — усё для ашуканства людзей і дасягнення палітычных мэтаў. І людзі ашукваюцца цэлымі групамі, масамі. Ва ўсіх гэтых „творчых гульнях” стаіць разьлік, выконваецца пэўная задача.

Найбольшая небяспэка хаваецца ў тым, што рускі гэбізм скрыта агрэсіўны, а каляючы сьвет яшчэ ня можа разабрацца, што за тып улады ўтварыўся ў Расеі, і гатовы называць яго нават „дэмакратый”, што выглядае насмешкай над здаровым сэнсам.

ЭЎРОПА

Эўропа бессаромна пагадзілася з расейскім гэбізмам, не разумеючы, як відаць, ягонаі небясыпечнасьці, і гэтак жа, як некалі пагаджалася з камунізмам і пасавала перад Гітлерам. Улічваючы, што ў сістэму гэбоўскай улады ўключана Беларусь, Захад (маецца на ўвазе Эўразьвяз і найперш — Нямецчына) шукае супольнага з Расеяй вырашэньня пытаньня наконт рэжыму Лукашэнкі. Лукашэнка, як крэатура КГБ, Маскву цалкам задавальняе. Масква ніколі не пагодзіцца здаць Лукашэнку ўзамен на якога-небудзь „дэмакрата”, які быў бы пад уплывам Бэрліна ці Брусэля. Тут справа зразумелая і скончаная. У Менску Крэмль хоча мець свайго чалавека. На гэтай глебе вяжацца антыбеларуская дыпляматыя і точыцца гандаль.

Бэрлін падтрымліваў у Беларусі „барацьбу за дэмакратыю” супраць дыктатуры і адначасна стараўся перацягнуць Лукашэнку на свой бок, „дэмакратызваць” яго. Немцы таемна супрацоўнічалі пры гэтым з КГБ (місія Ганса Віка). З гэтага, аднак, нічога ня вышла. Ня немцы скарысталі рэжым, а рэжым немцаў. Вік дапамог рэжыму разваліць Беларускі Народны Фронт і стварыць кантралюемую агентурай псеўдапазычыню (без нацыянальнай ідэі), пасля чаго ад Віка пазбавіліся.

У беларуска-расейскім канфлікце эўрапейскі Захад і на гэты раз аказваўся дрэнным саюзьнікам Беларусі. Левы лібэралізм, які цяпер усталяваўся ў Эўропе, добра каардынуецца з рускім гэбізмам. Самае істотнае, дзе яны выходзяцца ў ацэнцы Беларусі, заключаецца ў тым, што **эўралібэралізм адмаўляе нацыянальны каштоўнасьці і нацыянальную ідэю**. Таму цяперака ніякай падтрымкі ў лібэральнай Эўропе беларускі нацыянальна-дэмакратычны рух ня мае, ня меў і мець ня будзе. Тут ня мае значэньня дэмакратычная сутнасьць беларускага руху. Для іх істотна, што гэтая зьява нацыянальная і культуратворная, якая ў сутнасьці сваёй пагражае амаральнай свабодзе і разбэшчанасьці лібэралізму.

У эканамічным падыходзе нацыянальны рух імкнецца стварыць моцную нацыянальную дзяржаву і незалежную эканоміку. Такая пазыцыя супярэчыць лібэральнай канцэпцыі „адчыненага грамадства” (Сорас), куды замежны капітал мог бы вольна заходзіць, як у свае дзьверы, і гаспадарыць без перашкод. Цяперашні лібэралізм ёсьць касмапалітычны ў эканоміцы і шкодны, збочаны, распусны ў культуры, паколькі, грунтуючыся на лібэральным пастулаце свабоды асобы і на індывідуалізме, перагварае культуру ў сродак бізнэсу, нажывы, здабыцця прыбытку любымі спосабамі, эксплуатае слабыя месцы ў маральнасьці чалавека (фактычна, разбурае ўсялякую культуру, і перш за ўсё — нацыянальную).

Ня дзіўна, што шмат якія прадстаўнікі эўрапейскага лібэралізму, ягоныя экспарцёры на Беларусі, знаходзяць паразуменьне з расейскім гэбізмам у спрыяньні справе „дэмакратыі” на Беларусі, а дакладней — у разбурэньні беларускай дэмакратычнай нацыянальна-вызвольнай сілы. Самую шкодную і подлую справу, якую яны зрабілі ў сумеснай працы, гэта разбурэньне (раскол) Беларускага Народнага Фронту — галоўнай палітычнай сілы краіны, той, што вярнула незалежнасьць Беларусі і накіроўвала грамадства на шлях дэмакратыі. Адна Масква раскалоць БНФ не змагла б.

У 1999 годзе, сумеснымі намаганнямі расейскіх і нямецкіх спецслужбаў, БНФ быў расколаны на дзве арганізацыі. Адна частка засталася на пазыцыях нацыянальнай дэмакратыі і рэзка выступае супраць расейска-нямецкай палітыкі на Беларусі. Другая — далучылася да намэнклятурна-дэмакратычнай псеўдапазіцыі, кіруемай немцамі і Масквой і кантралюемай агентурай.

Кіруемая псеўдапазіцыя была ўтворана на Беларусі стараннямі кіраўніка Місіі АБСЭ ў Менску Ганса-Георга Віка, які таемна супрацоўнічаў у гэтай справе (па яго ўласным прызнанні) з КГБ. (Гл. „Белорусская газета”, — 2004, 12 студзеня)

Народны Фронт, аднак, захаваў сваю аснову і бальшыню структураў, але ранейшыя пазыцыі страчаныя. Пры навязлівым умяшанні Ганса Віка разбуральнікі сфармавалі па сутнасці сваю асобную прамаскоўскую „альтэрнатыву” рэжыму.

Немецка-маскоўская задума якраз у гэтым і заключалася, каб выбіць зь беларускай палітыкі нацыянальную альтэрнатыву і замяніць яе прарасейскай. Тады (у выпадку, напрыклад, зьмены рэжыму) уладу зноў можна было б абставіць сваімі прамаскоўскімі людзьмі. Сітуацыя задавальняла Эўропу (яна агрымала туг свой уплыў) і Маскву (якая ўкараніла агентуру і ўмацавала ўплыў).

ТРЭЦІ ПАТОІ

У нішчэнні беларускіх сілаў на палітычным полі зноў паўтарыўся (у каторы раз) прынтцып канца XVIII стагоддзя — расейцы і немцы ў супольнай антыбеларускай працы. Нічога дзіўнага. Калі на адну сілу нападаюць з двух бакоў другая і трэцяя сілы, то яны часова злучаюць свае інтарэсы. Імкненне „дранг нах остэн” існуе, практычна, з таго часу, як і мангольскі імператар „да апошняга мора”. Немцы ставяць задачу ператварыць Эўразыю ў федэратыўную дзяржаву, у якой плянуецца дамінаванне немцаў (у рэальнасці гэта праўдлівае ўжо цяпер). Тады для немцаў паўстае магчымасць вырашэння цэлага шэрагу геапалітычных задач (пра гэта гаворыцца яшчэ толькі ў кулуарах): Усходняя Прусія, Судэты, Сілезія, Данцынг, Одэр і г.д. Пытанне Беларусі разглядаецца пакуль што як раз’ясненая вобласць інтарэсаў. У будучым яно ўвязваецца з пытаннем Усходняй Прусіі. На Беларусь будуць старацца ськінучь састарэлае і дэмаралізаванае савецкае насельніцтва Калінінградзкай вобласці (ні немцам, ні рускім гэбістам яно непатрэбнае). На сённяшні дзень неафіцыйная дамоўленасць паміж немцамі і расейцамі аб падзеле асноўных рэсурсаў Беларусі (таварнага насельніцтва) ужо дасягнута. Кіраўнік Расеі Пуцін сказаў пра гэта ў сваім гэбоўскім стылі па-салдафонску проста: „У бывлых савецкіх тэрыторыях на Захадзе мы бачым крыніцу інтэлекту і працоўнай сілы”. (Думаньне, нібы ўзятае з плянаў Бормана.) Немцы забіраюць галоўны рэсурс — беларускі інтэлект, укладваюць сродкі ў ягонае нямецкае навучанне (у асноўным — тэхнічныя спецыяльнасці, кампютарныя сістэмы, праграмістыка і г.д.) і арганізуюць працоўныя месцы ў Нямеччыне (з аплатай, большай, чым у Беларусі, але меншай, чым у Нямеччыне).

Расейцы забіраюць беларускія рабочыя рукі (ствараюць безальтэрнатыўныя ўмовы выезду, выцісканьне беларусаў зь Беларусі) на абслугоўванне газавых і нафтавых радовішчаў у Сібіры* (адкуль газ ідзе ў тую ж Нямеччыну праз Беларусь). Гэтыя пляны і жаданні фармуюцца пад зван пра „правы чалавека”, „інтэграцыю”, увядзеньне расейскіх грошай, „чатыры патрабаванні АБСЭ”, загон на „выбары” і г.д. Але нідзе, вядома, няма гаворкі пра выжыванне беларускай нацыі і культуры, беларускай мовы, беларускай незалежнасці, пра абарону беларускіх

* На жнівень 2004 г. у Расеі працавала 800 тыс. грамадзянаў Беларусі, гэта значыць амаль 25% працаздольнага беларускага насельніцтва. (аўт.)

прыродных і інтэлектуальных рэсурсаў і г.д. Увесь гэты квазідэмакратычны шум, які мы чуем у паветры вакол Беларусі, — гэта словаблудзтва і палітыка чужых. Нямецкія палітыкі, фактычна, гатовыя прыняць гэбоўскую канцэпцыю глянбалізацыі як новага падзелу сьвету (прынамсі, ва Ўсходняй Эўропе).

З 1994 года за 10 гадоў прамаскоўскага рэжыму на Беларусі і становішча ўнутранай акупацыі ў велізарных маштабах была вынішчана беларуская нацыянальная культура, зглуменьны беларускі нацыянальны патэнцыял. Адбыўся пэрманэнтны пагром беларускай нацыі, які парцягваецца. Зьнішчэньні такія вялікія, што гэтая акупацыя гэбізму на Беларусі (у каторы ўжо раз) выглядае *Патонам*. Беларускія школы, пэрыядычны друк, літаратура, беларускае радыё, тэлебачаньне, сымвалы, навука, асьвета, песні і музыка, палітыка, беларускія арганізацыі і калектывы і проста нацыянальная годнасьць альбо перасталі існаваць, альбо сціснуліся, звужыліся да мінімальнага памераў. Але самае страшнае, што зьнішчаны, забіты каштоўны і непаўторны час які не вяртаецца.

У 1991 годзе, пасля забароны КПСС і ліквідацыі Савецкага саюза, у беларускім грамадзтве назіраўся ўздым і гатовасьць жыць у сваёй краіне, дзяцей імкнуліся аддаваць у беларускія школы, бо разумелі, што будзе дзяржава Беларусь. Беларуская школа хутка адраджалася. Сярод шмат якіх навукоўцаў і педагогаў жыві ахвярны дух працы дзеля новай Беларусі. За кароткі час былі напісаныя і выдадзеныя добрыя падручнікі для школаў, пачаўся ўздым у гістарычнай навуцы, у музыцы і тэатры. І гэта ня глядзячы на супрацьўленьне старой савецкай улады, савецкага ўраду і намэнклятуры. Вось гэты дух, гадоўнасьць жыць у новай нармальнай беларускай Беларусі і плянаваць беларускую будучыню, вось гэты стан грамадзкай надзеі, падрыхтаванасьці і чаканьня — зглуменьны, зьняважаны і абпьяваны. Зроблена вялікая шкода народу. Бо той стан ужо ня вернецца, як не вяртаецца маладосьць, нават калі мы ліквідуем існуючы рэжым, разам зь ягоным гэбізмам. Вядома, будзе іншая сітуацыя і іншы стан. Але шмат што нам прыдзецца ўжо зноў пачынаць ад пачатку. Такія ёсьць умовы нашай вечнай вайны з Масквой.

Сучасная бітва з расейскім гэбізмам, дакладней — пабіцьцё непідрыхтаванага да вайны беларускага грамадзтва характарызуецца вырабленай падступнасьцю Масквы і ашуканствам людзей. Шырока выкарыстоўваюцца яшчэ царскія тэхналогіі падстаўных арганізацыяў з агентурным кіраўніцтвам. Пры ўдзеле КГБ ствараюцца адмысловыя ўтварэньні пад выглядам беларускіх, напрыклад, „Край“, „Белы легіён“, „Зубр“, „Хартыя-97“ і іншыя менш вядомыя групы, маргінальныя імітацыі ці праявы разавага ўжываньня.

Падобная сітуацыя і з пэрыядычным друкам. Тут пастаўлена задача (якая ўжо амаль што выкананая) ліквідаваць беларускамоўны друк. Пад выглядам „апазыцыйных“ выдаюцца рускія газеты, якія кантралююцца з адпаведных структураў і выяўляюць прарасейскую ацэначную пазыцыю беларускіх зьяваў з узроўню маскоўскай так званай „дэмакратычнай апазыцыі“ (якой цяпер, дарэчы, у Маскве, фактычна, ужо не існуе).

У сродках масавай інфармацыі выкарыстоўваецца тыпова савецкае грубае гэбоўскае пасквілянцтва, фальсіфікацыя падзеяў, прыдуманьне неіснуючага. Усё гэта (асабліва па тэлебачаньні) мае велізарнае ўздзеянне на нацыянальна аслепленае грамадзтва. Цэля групы насельніцтва фанатычна вераць самай неверагоднай хлусні, як сьвятому адкрыцьцю.

Разам зь ліквідацыяй беларускага друку і з падменай апазыцыі адбылася, адпаведна, і падмена інфармацыі. У рускім і квазіапазыцыйным друку, у рэліяцыях Місіі АБСЭ, у перадачах радыёстанцыі „Свабода“ („Liberty“) падзеі, звязаныя з палітычнымі дзеяньнямі арганізацыяў беларускага Адраджэньня (найперш Беларускага Народнага Фронту і Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі —

БНФ), зь гераізмам ягоных змагароў не аднастроўваюцца і сьведама замоўчваюцца. На „Лібэрці”, напрыклад, калі падаюцца, то ў абмежаванай дозе, і часам з падменай інфармацыі (даецца падзея, але замоўчваюцца выканаўцы і арганізатары). Практычна, і расейскі гэбзізм, і заходні лібэралізм праводзяць у Беларусі аднолькавую антынацыянальную інфармацыйную палітыку.

Часта выкарыстоўваецца прыём інфармацыйнага *глушэння ініцыятывы*. Першым чынам вакол такой беларускай ініцыятывы ствараецца інфармацыйны вакуум. Калі падзея стала ўсё ж вядомай, зьяўляецца адразу некалькі штучных пустых („апазыцыйных”) ініцыятываў (напрыклад, збор подпісаў у абарону лукашэнкаўскай канстытуцыі і т.п.). У сродках масавай інфармацыі, па радыё пачынаюць на розныя лады абмяркоўваць інфармацыйнае шалупінне, ствараюць пустапарожні шум, галас, вэрхал, каб заглушыць інфармацыю пра небяспечную для Масквы падзею.

Часта выкарыстоўваецца прыём *падмены і забяганьня наперад*. Напрыклад, па тэлебачанні паказваюцца рэальныя здымкі падзеі, але дыктарскі тэкст і інфармацыя пра сэнс гэтай падзеі падаецца зусім іншая (найчасцей — паклёпніцкая), зручная рэжыму. Гэта ў афіцыйзе.

Другі варыянт. Адбываецца публічнае дзеянне на палітычную тэму, якое праводзіць беларуская нацыянальна-вызвольная арганізацыя. У гэты час прадстаўнікі агентурнай (нібыта „апазыцыйнай”) арганізацыі прыводзяць сваіх журналістаў (тэлеаператараў), становяцца перад камэрамі на фоне рэальных падзеяў і пачынаюць даваць ад свайго імя інтэрв’ю і камэнтары пра гэтыя падзеі, да якіх у сапраўднасці яны ня маюць дачынення. Пэўныя людзі і друкаваныя органы, „свабодныя” радыёстанцыі падхопліваюць гэтую імітацыю і тыражуюць, робяць падмену, затоптваюць інфармацыі і рэальнага сэнсу падзеі.

Трэці варыянт „забяганьня”. Калі плянуецца нейкая нацыянальна-вызвольная ініцыятыва, тады агентурная „апазыцыя” пачынае ствараць такую ж самую (ці аналягічную) ініцыятыву ў той жа дзень, ці напярэдадні (напрыклад, перад 25 Сакавіка), каб адцягнуць увагу і заблытаць людзей. Шырока выкарыстоўваюцца інфармацыйныя пустышкі (найчасцей таблоіднага, скандальнага кшталту). Ізноў жа — каб адвесці увагу ад вызвольнай падзеі ці калі рэжым праводзіць нейкую сваю акцыю, да якой не хацеў бы прыцягваць увагі.

У абставінах, дзе створаныя падстаўныя групы і „кіруемая апазыцыя”, для рэжыма адчыняецца шырокае поле дзейнасці супраць рэальнага беларускага змаганьня. Масква такім чынам стварыла вірусы і ўвяла іх у беларускі арганізм дзеля ягонага разбуэрэння.

Вірусы ня толькі агрэсіўна рэагуюць на рэальную змагарную беларускую дзейнасць, але і самыя яны ёсць мабільныя, рухомыя, прапануюць і ўкараняюць у беларускае палітычнае жыццё свае разбуральныя квазіапазыцыйныя практы. Па віруснай схеме разбуралі, напрыклад, Беларускі Народны Фронт, арганізавалі (пры дапамозе Ганса Віка) так званы „перамоўны працэс” з рэжымам, а потым — так званую „аб’яднаную апазыцыю”.

Пры гэтым немцы, асабліва Масква, шырока ўжываюць за мяжой так званую „култарную дыпляматыю”, дзе тонка паклёпнічаюць на Беларусь, уплываючы на абмежаваных і недасьведчаных асобаў на Захадзе разважаннямі аб шкодзе беларускай незалежнасці.

У міжнародным пляне найбольш небяспечнай ёсць тэхналогія гэбзізму, якую б мы назвалі *дымнай заслонай ці ацягненнем увагі*. Сутнасць яе ў тым, што як толькі ў Расеі ці ў Беларусі, ці ў іншым месцы павінна адбыцца нейкая важная падзея, якой бы рэжым хацеў зманіпуляваць, то абавязкова недзе здарасца буйны тэрарыстычны акт, альбо іншая падзея, якую ў першую чаргу стане абмяркоўваць міжнародная супольнасць, але ня тую, што адбылася ў гэты час у Беларусі, у Расеі ці ў іншым месцы, дзе ёсць „расейскія інтарэсы” (скажам, выбары, вайсковыя апэрацыі па вынішчэнні людзей у Чачэніі, выбары ў Грузіі і т.п.) Выпадковымі супадзеньнямі такія тэракты не

выглядаюць. Ня выключана, што перад 17 кастрычніка (дата выбараў і магчымага незаконнага рэфэрэндуму на Беларусі) таксама здарыцца якое-небудзь „адцягненне ўвагі”.*

Часта ўжываецца тэхналогія палітычных спектакляў, што разыгрываюцца, як правіла, на вышэйшым узроўні. Напрыклад, так званая „газовая вайна” зімой 2004 г. паміж Пуціным і Лукашэнкам. Альбо перацягванне прагэстнага электарату на свой бок (дэмагогія пра абарону суверэнітэту) і г.д.

Унутраная палітыка прамаскоўскага рэжыму на Беларусі пры гэтым не змяняецца (нават робіцца больш жорсткай). Пагром беларускай нацыі, разбурэнне і знішчэнне ўсяго беларускага працягваецца.

МАГЧЫМАЕ І НЕАБХОДНАЕ

Але Беларусь не разгромлена. Хоць становішча нядобрае з прычыны вычарпанасці на сённяшні дзень чалавечых рэсурсаў — духоўных, палітычных і сацыяльных. Выташчаная этнасацыяльная крыніца беларускай нацыі. З прычыны пэрманэнтнай вайны і вынішчэння яна не развілася ў паўсюдны культурна-нацыянальны пласт, для якога найперш неабходна ўнівэрсальнае функцыянаванне жывой беларускай мовы. Да такога стану камуністычныя русіфікатары давялі нацыю яшчэ ў 1970-я гады. Але з таго часу структура яшчэ больш разбурылася, пачалося выміранне насельніцтва, маштабнае п’янства, маральны заняпад.

Самае дрэннае, што за апошнія 10 гадоў стала адчувацца страта духоўных ідэалаў (і ўвогуле ідэалаў) у беларускім грамадстве, адбываецца агрубленне сьвядомасці, абмежаванне інтарэсаў, прымітывізацыя асобы, канцэнтрацыя яе імкненняў на простым, матэрыяльным, выгадным, што не вымагае ахвярнасці і душы.

Няразвітасць нацыянальнай сьвядомасці грамадства прыводзіць да замыкання такой асобы на самой сабе, на сваіх простых дзеяннях і пагрэбах. Такія людзі не выяўляюць разумення неабходнасці адстойваць агульныя беларускія інтарэсы. Адпаведна, практычна адсутнічае ў грамадстве дух змаганьня — галоўны чынік супраціўлення і перамогі народа над неспрыяльнымі акалічнасцямі.

Становішча, аднак, такое, што трэба якраз толькі змагацца, толькі наперад, толькі ваяваць. І чым мацней, смялей і разам — тым лепш. Тым часам сілы для гэтага цяпер мала. Але ўспомнім, што ў *пэрыяд рэакцыі павінна адбывацца накапленне сілы*. І гэта трэба скарыстаць.

Кожны беларускі змагар, ацаніўшы становішча, задасць сабе пытаньне: што рабіць зараз, цяпер, у гэты момэнт? Горш за ўсё ў такім стане — гэта рабіць глупствы, неабдуманна дзеянні. Гісторыя паказвае і вучыць, што калі заціснута і нішчыцца ўсё і не падняць галавы, і сіла чужая — *тады працуецца дзеля будучыні*. Часцей за ўсё гэты аспект змагарнай працы ня стане галоўным, але ён абавязкова павінен быць. Інакш — будучыні ня будзе. Так развіваецца нацыянальнае асьветніцтва, якое адродзіць дух змаганьня.

Беларуская нацыя мае вялікую і слаўную гісторыю, нацыянальную літаратуру і мастацтва, найбагацейшы ў Эўропе фальклёр, нацыянальную навуку і нацыянальных герояў. Беларусы маюць шматлікія сакральныя сымвалы нацыі. Гэта найперш *Бел-Чырвоная-Белы сьцяг і гэрб Пагоня*, Крыж Эўфрасіньні Полацкай, Вільня і Вострая Брама, Няміга і Полацкая Сафія, Мірскі замак, Нарач і Нёман, Скарына і Кастусь Каліноўскі, палітычны сымвал нацыі — Рада БНР, хавальніца нацыянальных ідэалаў 25 Сакавіка.

* У верасні 2004 г. згодна звестак назіральнікаў расейская ФСБ арганізавала тэрарыстычную правакацыю ў Белсане (Паўночны Каўказ). Крывавыя палзеі ўстрашаны ўвесь сьвет. (*Заўвага выдаўца*)

Ідэал — вечны рухавік разьвіцця, пэспэтуум мобіле чалавечага духу. Майма ідэалы — мецьцем прышлаць. Не заўсёды ідэалы дасягаюцца. Але дасягаюцца — калі ёсьць, і ніколі — калі няма. Ідэал — гэта тое, што неабходна для вольнага разьвіцця і дасягненьня дасканаласьці. І тут відаць, што ідэал ёсьць духоўная неабходнасьць, а не капрыз і не адцягненая мара. Маючы ідэалы, будзем мець рэальнасьць, што валодае пэспэктывай. Ідэалізм унівэрсальны і выступае як закон разьвіцця, дзе першаснае ёсьць ідэя.

„Палітыка — мастацтва магчымага”, — чулі мы ня раз гэтую прымітыўную бяскрытую сэнтэнцыю, формулу палітычнага філісьперства і бяздарнасьці. Людзі, якія кіраваліся такім правілам, нічога не дасягалі. Гэта чэмбэрленаўшчына. Калі б палітыкі займаліся толькі магчымым паводле сваіх магчымасьцяў, то не было б ні подзьвігаў, ні герояў, ні палёту, ні дасягненьняў.

Калі б дэпутатка Апазыцыя Беларускага Народнага Фронту ў Вярхоўным Савеце ХП-га скліканьня, 25 асобаў, зыходзілі толькі з сваіх магчымасьцяў ў 345-асабовым варажым асяроддзі камуністаў, ветэранаў намэнклятуры і бязбожнікаў, то Беларусь проста ня мела б незалежнасьці, ні *зэрбу Пагоня*, ні *Бел-Чырвона-Белага сыяга*, ні дзяржаўных сьвятаў Вялікадня і Нараджэньня Хрыстовага, ні праўды пра Чарнобыль ды Курапаты. Калі б уявіць, што палітычныя чэмбэрлены, „мастакі магчымага” зблудзілі б пад Воршу ў 1514 годзе, то і Воршы не было б. Каб рабіць магчымае ў палітыцы, ня трэба „мастакоў”, хопіць дземянцаў. А калі пра „мастацтва”, то палітыка якраз ёсьць уменне немагчымага, майстэрства неабходнага.

Магчыма ці немагчыма Беларусі перамагчы ў пэрманэнтнай вайне з Расеяй на сваёй тэрыторыі? Калі лічым, што немагчыма (такая ж бо „Расея вялікая”), тады — усё, апускаем рукі і здаёмся. Будзе для нас „мастацтва магчымага” — сканец пад маскалём, ператварыцца ў рабілу, стаць гноём гісторыі.

Калі ж лічым, што „ТАК”, мы пераможам, то гэтак і станецца, толькі трэба перамагачь. Чалавек жыве сваім жыцьцём і сваім векам. Нацыя жыве гісторыяй, якая можа быць бясконцай. Ёсьць цяпершчына і рэальны сьвет, дзе мы, беларусы (цяперашняе пакаленьне), уладкоўваемся па нашаму праву і па нашай сіле, якая можа быць малой, але можа стаць і вельмі вялікай, у залежнасьці, як мы захочам. Таму ў нашым нацыянальным змаганьні мы зыходзім са справядлівасьці і з магчымасьці нашай сілы. Але ў пэспэктыве — мы зыходзім толькі з неабходнасьці, не зважаючы на існуючую рэальнасьць. Бо, паўтаруся, нацыя жыве гісторыяй.

І гэтак жа, як праз 500 гадоў, нашы разумныя нашчадкі будуць думаць пра нас, гэтак і мы цяперака мусім думаць пра сваіх радакоў, што будуць жыць праз паўтысячы год. Бо нашая зямля — гэта таксама іхняя зямля, наш дом — гэта іхны дом, і нават **нашья справы ёсьць досьвед нашчадкаў, дзе нашья ідэалы могуць стаць іхным быцьцём**. Вось гэта і ёсьць вышэйшыя нацыянальныя інтарэсы, што звязваюць нас у адно. І толькі калі ўсьведамляем гэта, мы — нацыя.

Перад жывым народам высока і далёка мусіць вечна сьвяціць пуцяводная зорка народных ідэй. Тады існаваньне яго — гэта шлях. Калі зоркі няма ці пагасла яе сьвятло — існаваньне людзей стане іхняй магілай. „Будзе ім стол іх сеткаю і цянэтамі, і спакусай, і адплатаю”. (*Рым., 11; 9*)

* * *

Беларусь павінна перамагчы ў цывільзацыйнай вайне з Расеяй. Ня маюць ніякага значэньня чыё б там ні былі меркаваньні на тэму „магчыма” перамагчы ці „немагчыма”. Магчыма, бо неабходна.

Беларусам трэба найперш умацаваць сваю незалежнасьць і сваю нацыю. Для ўмацаваньня незалежнасьці першы крок — гэта зьмена акупацыйнага прамаскоўскага кіраўніцтва на беларускае

нацыянальнае кіраўніцтва. Але ўвага! Без наяўнасці беларускай альтэрнатывы перамены рабіць нельга, бо гэта было б самашуканствам і нічога не змяніла б (хіба што ў горшы бок). Менавіта такую сітуацыю Масква са сваімі заходнімі саюзнічкамі і са сваёй кіруемай бяздумнай „апазыцыяй” падрыхтавалі на прэзідэнцкіх выбарах у 2001 годзе, калі „супернікам” Лукашэнку выставілі неальтэрнатыўную фігуру прамаскоўскага і прагэбоўскага савецкага намэнклятуршчыка У. Ганчарыка (хоць Лукашэнку змяняць не збіраліся, але страхоўку зрабілі).

Пасля змены прамаскоўскага кіраўніцтва на беларускае **першым пытаннем на ўзмацанні нацыі і адраджэнні культуры павінна стаць вяртанне беларускай мовы на дзяржаўны пасад і ва ўсе сферы жыцця краіны.** Гэта галоўнае пытанне, задача нумар 1, якую вырашыць трэба першым чынам.

Адразу вяртаюцца беларуская школа, вучэльні, універсітэты, дзейнічае законная Канстытуцыя, вяртаецца дзяржаўная нацыянальная сымволіка, адмяняецца ўсё беззаконнае прамаскоўскага рэжыму, крымінальныя міжнародныя дамовы і пагадненні, вяртаецца беларускі друк, беларускія часопісы, выдавецтвы, тэлебачанне і радыё, адбываюцца выбары, улада і дзяржава пачынае функцыянаваць, зыходзячы з патрэбаў беларускага народу, беларускай культуры і нацыянальных інтарэсаў грамадства.

Але якія б ні былі перамены ў нашай краіне і хто б ні сядзеў ва ўладзе ў Расеі, нязменнай застаецца расейская агрэсіўная палітыка ў дачыненні да Беларусі. Вайна супраць беларусаў будзе працягвацца. Яна будзе то ўзмацняцца, то затухаць, то існаваць у форме небяспекі, ствараючы ілюзію спакою, а потым з новай сілаю пачнецца. Гэта ня ёсць вайна на жыццё, а на сьмерць. Як і тысячы год, нічога ня зменіцца да таго часу, пакуль будзе існаваць расейская імперыя.

Гэта добра разумелі ў Польшчы, у Эстоніі, Латвіі ды Летуве, калі кінуліся ў НАТО і прасіліся ў Эўразьвяз. Тым самым, аднак, была разбурана вялікая і спрыяльная ўсім ідэя Балта-Чарнаморскай Садружнасці (БЧС) — ідэя палітычна-эканамічнай арганізацыі Ёсходняй Эўропы. Гэты плян, агучаны Беларускім Народным Фронтам у 1990-м годзе, выклікаў шалёную адмоўную рэакцыю ў камуністычнай Маскве і з маўклівай трывогай і непрыхільнасцю ўспрыняты ў Заходняй Эўропе. Аднак галоўнай прычынай нерэалізацыі БЧС стаў прыход да ўлады ў Беларусі стаўленьніка расейскага КГБ (1994 г.), пачатак гэбізму і ўнутраная акупацыя краіны гэбоўскай Масквой.

Здавалася б, што пасля ліквідацыі прамаскоўскага гэбізму ў краіне, шлях Беларусі стане такі ж, як і Польшчы: НАТО і Эўразьвяз. Аднак гэта быў бы вымушаны, капітуляцкі і чужы шлях, які пагражае нашай культурнай ідэнтычнасцю і нашай нацыянальнай свабодзе. Гэта ўцёкі ў чужое сховішча ад тысячагадовай вайны з Расеяй.

Польшчы спатрэбілася 15 гадоў, каб увайсці ў Эўразьвяз. Для Беларусі гэта дастатковы час, каб стаць на моцныя ногі і ня йсці ў Зьвяз на каленях. Аднак ці трэба ўвогуле такое рабіць? Цяперашняя леваарыентаваная Эўропа знаходзіцца ва ўладзе лібэральнай эрасі, яе інтэлектуальныя пласты і вярхі грамадства перыжываюць пэрыяд духоўнага раздарожжа, зменьня і маральнага рэгрэсу ідэй. Скрыўленая карціна сьведамасці, дэфармацыя каштоўнасцяў уводзіцца ў норму лібэральнага права, у паняцце свабоды і паводзінаў чалавека. Збочаны індывідуалізм і разбэшчанасць ператвараюцца ў агрэсіўную ідэалёгію, якая імкнецца выступаць пад маскай права ў выглядзе новай эўрапейскай культуры, якую хочучь навязаць цэламу сьвету. Садомія і гразь вышлі з падполья на вуліцу, у тэлебачанне і друк, існуюцца ў парламанты, касьцёл, школы і суд. Зьбянтэжанае грамадства глядзіць на ўсё гэта, нібы ў паралічы, анямелае ад неверагоднасці таго, што адбываецца ў яго на вачах. Стан аняменьня грамадства перад маніфэстацыяй зла — гэта вынік згніцця грамадзкіх эліт.

Цяперашняя сітуацыя выглядае капітуляцкай перад злом, бо змясціліся акцэнты

каштоўнасьцяў людзей хрысьціянскай Эўропы ў бок матэрыялізму, геданізму і асабістага задавальненьня ад жыцця. Людзей цікавіць толькі задавальненьне сваіх фізічных патрэбаў.

Тым часам у „аб'яднанай Эўропе”, якую будуць будаўнікі, значэньне дзяржаўных нацыянальных межаў і дзяржаўных нацыянальных законаў будзе малець. Асабліва, калі немцам і французам удалася накінуць усім структуру эўрапейскай фэдэратыўнай дзяржавы з агульным прэзыдэнтам, урадам, міністрамі, знешняй палітыкай і г.д. У гэтакім становішчы першасную ролю павінна будзе адыгрываць мова і нацыянальная культура, нацыянальна-культурныя межы паміж народамі. Успомнім галоўны лёзунг савецкай русіфікацыі ў СССР — „стирание культурно-национальных различий между народами”. У дэмакратычнай Эўропе ўніфікаванай адзінамоўнай асіміляцыі ня будзе. Але ўзьнікне небясылка размываньня слабой культуры. Таму, перш чым апынуцца ў такім фэдэратыўным Эўразьвязе, трэба адрадыць беларускую культуру, дзяржаўна сьцьвердзіць беларускую мову і моцна стаць на нацыянальныя ногі, на што спатрэбіцца 2-3 пакаленьні.

Аднак Беларусь ужо была ў адным „Савецкім Саюзе”. Уваходзіць самахоць у чужую дзяржаву, дзе збіраюцца камандваць немцы з французамі (можна ўявіць, што з гэтага атрымаецца) выглядала абсурдам, нават улічваючы вечную навалу Масквы.

Больш прывабнай выглядае пазыцыя скандынаўскіх краінаў, да якой далучаецца Польшча і прыбалтыйскія краіны. Яны выступаюць за канцэпцыю Эўразьвязу як садружнасьці, як саюзу айчынаў, дзе кожная краіна цалкам суверэнная і праводзіць сваю ўнутраную і знешнюю незалежную палітыку, каардынуючыся (дзе неабходна) з Эўразьвязам.

Сама сітуацыя падказвае, што вольная Беларусь павінна разьвіваць і мацаваць добрыя дачыненні з Паўночнай Эўропай — краінамі Скандынавіі, Прыбалтыкі, а таксама з Польшчай і Ўкраінай. Гэта дачыненні, якія выдуць да аднаўленьня ідэі Балтыйска-Чарнаморскай Супольнасьці і будуць спрыяць больш стабільнаму гістарычна-натуральнаму, эканамічна і культурна абгрунтаванаму ўладкаваньню Ўсходняй Эўропы.

Думаючы пра дачыненні з суседзьямі, пра ўмацаваньне нашай незалежнасьці і перамогу ў вайне з Расеяй, мы мусім перш за ўсё зважаць на Ўкраіну. Гэта натуральны наш саюзнік і найбліжэйшы нам народ, зь якім у беларусаў склаліся прыхільныя адносіны, што зьяўляецца нашым агульным набыткам і што зыходзіць з падобнага гістарычнага лёсу нашых народаў, з гістарычнага перажываньня агульнай небясылекі.

Разьвіццё падзеяў у каторы раз паказвае, што краіны Ўсходняй Эўропы (дзяржавы Балта-Чарнаморскага шляху) мусяць нарэшце сур'ёзна падумаць аб сваім геапалітычным адзінстве. Найперш зважаем, што яно склалася гістарычна і ёсьць найбольш узаемавыгаднай формай дачыненняў для краінаў гэтай часткі Эўропы.

Анэксія Ўсходняй Эўропы і інкарпарацыя яе ў эўразійскую зону Расеі 200 гадоў таму прынесла незлічоныя няшчасьці гэтым краінам. Тым часам ні 1918-ы, ні 1991 вызвольныя гады не прывялі да самаарганізацыі Ўсходняй Эўропы. Пасьля 1991 года магчымасьці былі значна большыя, чым у 1918-м, але ўсё перабіў штучны і нетрывалы праект з Захаду — праект „аб'яднанай Эўропы” (праект без ідэі). **Уцяканьне ад Расеі ператварылася ў капітуляцыю перад Захам.**

Цяпер у галовах французка-нямецкіх палітыкаў гуляюць часам „мудрыя” чэмбэрленаўскія разважаньні: аддаваць Беларусь ды Ўкраіну на ядзеньне Расеі ці забраць пад сябе. Мяркую, што з гэтакай эўрапалітыкі, аднак, нічога не атрымаецца, бо ёсьць яшчэ Амэрыка. Але спадзявацца мы, беларусы, мусім толькі на сябе. Тады пераможам.

У нашай адвечнай вайне з Расеяй Эўразьвяз зусім не зьяўляецца альтэрнатывай. Ня трэба панікі і ўцяканьня без разбору. Мы самы ёсьць альтэрнатыва для Расеі і мусім стварыць яе ва Ўсходняй

Эўропе. У нашых інтарэсах будзе супрацоўнічаць і потым уступіць у НАТО, але не ў Эўразьвяз, дзе нас дзяржаўна аслабляць, разбразяць, разбэсыцяць за падачкі, высмакчучь інтэлектуальныя рэсурсы і потым здадуць пры першым удары грому. Ва Ўсходняй Эўропе гэта ўжо праходзілі ня толькі мы.

Адносна Эўразьвязу варта выказаць яшчэ некалькі істотных заўваг. Першая. Які б ні быў Эўразьвяз („фэдэральны” ці „саназьнічні”), *вольнай Беларусі туды ўступіць ня трэба*, але неабходна будзе падтрымліваць добрыя і шчыльныя дачыненні, асабліва ў палітычнай і эканамічнай сферах. Наша палітычная арыентацыя і разварот тварам павінен быць да Эўразьвязу. Але паўтаруся, абаперціся мы зможам хутэй на Амэрыку. Амэрыка можа стаць нашым заходнім прыарытэтам.

На маю думку, малаверагодна, каб Эўразьвяз (асабліва пасля пашырэння 2004 года) беспраблемна праіснаваў бы даўжэйшы час. Крызіс Эўропы ўжо пачаўся. Абвал непазьбежны. Крызіс мае глыбейшыя прычыны і заключаецца ня толькі ў эканоміцы. Відавочны духоўны рэгрэс, зьнікненне культуры і здрабненьне элітаў.

Упершыню ў гісторыі заходняга Хрысьціянства Эўропа (25 краінаў) пасля працяглай дыскусіі аб канстытуцыі аб’яднанай Эўропы адмовілася ад Хрысьціянства і хрысьціянскіх традыцыяў у культуры. Гэтая адмова — абсурд, які ўсім відаць. Эўропа вырасла на Хрысьціянстве. І тым ня менш факт адмовы адбыўся. Эўропа заявіла тым самым, што сьветапоглядам і ідэалёгіяй Эўразьвязу ёсьць бязбожніцтва.

Адначасна ўзаконьваецца садомія (гомасэксуальныя сувязі), забойства ненароджаных (аборты) і забойства сьмяргэльнахворых людзей (эўтаназія), і ў гэты ж час забараняецца сьмяротнае пакараньне забойцаў, садыстаў, гвалтаўнікоў, кілераў і іншых вылюдкаў. Гэта значыць, што дзяржаўным законам адмяняецца сьмяротны грэх, вылучаны ў Хрысьціянстве. Закон і права ў пытаньнях меры пакараньня становіцца на баку забойцы (дакладней, на прыарытэце захаваньня ягонага жыцьця). Дыскусіі па гэтым пытаньні носяць дэмагагічны і сафістычны характар.

Вядома, дзяржавы існавалі (і існуюць) ня толькі бязбожныя, але і сатанінскія (СССР), аднак цяперашняя Эўропа — асаблівы факт.

На Захадзе мала хто яшчэ ўсьведамляе, што сьвет, у якім яны жывуць, паступова робіцца арэнай сусьветнай вайны, якая вядзецца партызанскімі (тэрарыстычнымі) мэтадамі і маніпуляцыямі насельніцтвам. Эўропа якраз (а не Амэрыка) зьяўляецца галоўным тэатрам акупацыйных дзеяньняў. (Вынік клясычнай вайны, як вядома, — акупацыя, заняцьце тэрыторыі.) Заходняя Эўропа стала ахвярай сваёй недасканалай сістэмы лібэральна-дэмакратычнай улады, амаральных прыწყыпаў эканомікі (здабываньне выгады) і індывідуалістычнага сьветапогляду, заснаванага на абсалютным прыарытэце (першаснасьці) правоў чалавека (прыдуманых таксама „чалавекамі”).

У выніку пабудовы жыцьця на такіх, здавалася б гуманных, але бездухоўных і матэрыялістычных каштоўнасьцях, пачалося інтэнсіўнае „перасяленьне народаў” у Заходнюю Эўропу з былых афрыканскіх ды азіяцкіх калёніяў эўрапейскіх краінаў.

Валодаючы эўрапейскімі мовамі, выхадцы з калёніяў і танныя работнікі з „трэцяга сьвету” па абслугоўваньні дэмакратычных эўрапейцаў не асімілююцца, аднак, ні культурна, ні рэлігійна, ні мэнтальна, ні нацыянальна, ствараюць шматдзетныя сям’і, карыстаюцца ўсімі дэмакратычнымі правамі і льготамі. Тым часам нараджальнасьць забяспечанага эўрапейскага насельніцтва зьніжаецца ўвесь час (адна з прычынаў — жаданьне жыць толькі для сябе).

У некаторых краінах (у Вялікабрытаніі, напрыклад) неэўрапейцы складаюць ужо палову насельніцтва. Адбываецца чужая цывілізацыйная ін’екцыя ў Эўропу. І ў гэты час Эўропа адмаўляецца ад традыцыяў хрысьціянскай культуры. З пункту гледжаньня эканамічнага лібэралізму, прыток таннай рабочай сілы — гэта выгадна. З палітычнага гледзішча лібэральнага думаньня — гэта

добра і правільна, бо забяспечаны правы чалавека і дэмакратыя. Гэтага паняцця Эўропе дастаткова, каб не праймацца.

Калі дапусьціць, што гэтакі, як сёньня, эўрапейскі спакой, стацьцтыка, працэсы і паскарэньне працэсаў працягнуцца нязьменнымі даўжэйшы час, то праз якіх 60 гадоў Эўропа (найперш разьвітыя краіны) поўнасьцю зьменіць свой рэлігійна-культурны кшталт і дэмаграфічнае аблічча.

Улічваючы аднак сусьветныя канфлікты і тое, што за плячымя новых пераселеных народаў Эўропы стаяць іхныя краіны мэтраполіі, наўрад ці трэба спадзявацца на доўгі спакой на старым кантынэнце.

Беларуы мусяць ужо цяпер уважліва прыглядзецца і ацаніць дэрэнную пэрспэктыву лібэралізму ў Эўропе. Мы памятаем, што натварыў бальшавізм на Ёсходзе. Лібэралізм у культуры, сацыялізм, камунізм, бальшавізм — гэта зьявы, што растуць з аднаго антыхрысьціянскага і агрэсіўнага бязбожнага караня. Інтэлектуалы Ёсходняй Эўропы, перш чым разважаць аб уяўных перавагах уступленьня ў Эўразьвяз, павінны падумаць аб арганізацыі міжнароднага змаганьня зь ерасьцю расьпэрэзанага лібэралізму дзеля зьберажэньня і аховы традыцыяў нацыянальнай культуры.

Перад беларусамі найперш стаіць задача нацыянальна-культурнага Адраджэньня, аднаўленьня культуры беларускай цывілізацыі і пабудовы нашай магутнай справядлівай нацыянальнай дзяржавы.

Нам недаспадобы плян Нямецчыны-Францыі аб фэдэратыўнай Эўропе. Крызіс такога Эўразьвязу, які фармуецца без апоры на якую-небудзь агульную духоўную ідэю, адмаўляецца ад духоўных традыцыяў хрысьціянскай Эўропы, — непазьбежны.

Для беларусаў непрыёмная ідэя стварэньня лібэральнай супэрдзяржавы на Захадзе, замест вольнай Эўропы вольных народаў. Нам няма чаго ў ёй рабіць. Беларусам бліжэй Эўропа айчынаў і ідэалёгія айчынаў, якая ёсьць асновай свабоды. Будучая вольная Беларусь аб'ектыўна будзе збліжацца найперш з паўночна-заходняй (скандынаўскай і балтыйскай) групай краінаў Эўропы, якія прыхільныя да каштоўнасьцяў айчыны, свабоды і незалежнасьці. Тым самым стане вяртацца ідэя Ёсходняй Эўропы — стварэньне Балта-Чарнаморскай садружнасьці.

* * *

Мы гаварым пра магчымае і неабходнае для Беларусі ў абставінах, якія склаліся альбо маглі б скласьціся. Беларускі выбар і паводзіны ў абставінах — гэта шляхі нашай дзяржаўнай палітыкі.

Але ёсьць іншыя задачы, якія не вынікаюць з абставінаў і нават супярэчаць ім. Гэта задачы аб'ектыўнай неабходнасьці, што стаяць над часам і па-над абставінамі. Задачы аб'ектыўнай неабходнасьці не заўсёды, ня ў кожнай пары могуць быць увасобленьня ў дзяржаўнай палітыцы, але яны абавязкова павінны быць у сьведамасьці нацыі ведамі грамадства. У супроцьлеглым выпадку нацыя можа асьлепнуць на сваім шляху і пачне блудзіць. Гэта тая зорка ідэалаў, якая сьвечіць перад і пра якую я ўжо пісаў.

Што забяспечвае Беларусі і яе народу паўнаважнае жыцьцё? На гэта дала адказ яшчэ ў 1918 годзе Рада БНР — незалежная Беларуская дзяржава ў яе этнаграфічных межах. Другая неабходнасьць — спыненьне вечнай агрэсіі расейскай імперыі.

Спыніць палітычную агрэсію Расеі — гэта ня значыць ваяваць зь ёй зброяй, танкамі ды самалётамі (хаця да гэтага беларусы павінны быць заўсёды гатовымі і трымаць порох сухім). Каб абмежаваць агрэсіўную палітыку Расеі супраць Беларусі, трэба, перш за ўсё, заручыцца ўнутранай моцнасьцю і культурным адзінствам беларускага грамадства. Тады будзе гарантаная і рэальная міжнародная падтрымка Беларусі. **Расейская небясьпека павінна стаць абавязковай часткай ведаў кожнага беларуса.** Для беларусаў побач з тэзісам „Люблю Беларусь!” мусяць стаяць у сьведамасьці папярэджаныя: „Сьцеражыся Расеі!”. Гэтак склалася нашае гістарычнае існаваньне.

Няшчасным вынікам вечнай вайны з Расеяй сталася для Беларусі страта паловы яе этнічных і дзяржаўных тэрыторыяў. Прад 2-й Сусветнай вайной Беларусь вярнула частку сваіх усходніх земляў. У 30-х гадах было пастаўлена пытаньне перад Расеяй аб вяртанні ў Беларусь Смаленшчыны і Браншчыны. Замест вяртаньня пачаўся сталінскі тэрор, і Беларусь захлынулася ў крыві.

16 жніўня 1945 года Сталін, маніпулюючы беларускай зямлёй, перадаў Польшчы ўсю Беластоцкую і частку Берасьцейскай вобласьцяў. Так зьявілася беларуская нацыянальная меншасьць у Польшчы.

З усіх несправядлівасьцяў расейскай сталінскай палітыкі і ўсіх страт, самай балючай і самай вялікай шкодай для Беларусі была ашуканцкая перадача Вільні і Віленшчыны Летуве. Страта Вільні непаўняльная. Страта нацыянальнай сталіцы дэзарганізуе нацыю, спараджае нэгатыўныя зьявы ў культуры, парушае культурныя міграцыйныя цыклы, спараджае правінцыялізацыю грамадства, запавольвае і тармозіць культурна-нацыянальнае разьвіцьцё.

Якія б ні былі абставіны і колькі б яны ні доўжыліся, у думках кожнага беларуса павінна жыць разумнае велічыні страты і ўсьведамленьне неабходнасьці вяртаньня беларускай сталіцы. Калі такое ўсьведамленьне будзе дасягнута, яно стане элемэнтам палітыкі. Рана ці позна несправядлівасьць сталінскай акупацыі будзе папраўлена.

Расейска-беларуская вечная цывілізацыйная вайна несканчальная, пакуль існуе расейская імперыя. Простая лёгіка падказвае — расейская імперыя мусіць быць ліквідаваная. Толькі гэтакія ўмова дасць магчымасьць вольна жыць і разьвівацца Беларусі.

Звышзадача ліквідацыі расейскай імперыі павінна ўвайсьці ў кроў беларускай палітыкі, стаць беларускім нацыянальным інтарэсам. *Гэтак жа сама, як у кроў рускай імперскай палітыкі прышчэплены імэт агрэсіі і пашырэння, імкненьне захіць Беларусь, гэтак жа і ў беларуску мусіць быць імэт „ліквідаваць небаьспеку”.* Імперыя павінна быць разбурана. Нельга абараняцца тысячу год. Гэта параза.

Лёгіка сацыяльна-гістарычнага працэсу такая, што *Расея як імперыя распадзецца*. Беларуская зьнешняя палітыка павінна будзе спрыяць гэтаму і будавацца на звышзадачы „ліквідацыі небаьспекі”.

На руінах вечна дэспатычнай імперыі ўтворацца дзясяткі новых дзяржаваў, сярод якіх руская дзяржава стане, магчыма, наймацнейшай. Але гэта ўжо будзе краіна, якая пачне жыць па законах свабоднай нацыі, а не імперыі, бо не застанеца каго прыгнятаць, і дачыненыні зь ёй стануць іншымі.

Падсумоўваючы свае нагаткі пра сутнасьць беларуска-расейскай вайны, мушу сказаць, што ў няроўным змаганьні мы, беларусы, не павінны спадзявацца на пуд. Трэба верыць у самых сябе. Ня глядзячы на апошні пагром беларускай нацыі, у нашым народзе ёсьць вялікія неадчыненыя сілы. Іх дапамога абудзіць найперш нацыянальная самаадукацыя, распаўсюджваньне ведаў пра Беларусь. Ёсьць каму гэта ажыцьцяўляць. Толькі памятайма, што найперш трэба рабіць так, каб сфармаваць беларускую эліту нацыі — інтэлігенцыю, дзячоў, нацыянальна актыўных людзей. Толькі тады стане магчымай асьвета масаў. Без нацыянальнай эліты масы ня робяць ні палітыкі, ні навукі, ні ідэалёгіі, ні мастацтва, а па вялікаму кошту — ня робяць і гісторыі, хоць і ўдзельнічаюць у ёй заўсёды. Нацыянальную гісторыю і нацыянальную палітыку будуць лепшыя, ствараюць і робяць нацыянальна-актыўныя групы людзей, што абпіраюцца на народ, выяўляюць і сьвярджаюць інтарэсы свайго народа.

10 жніўня 2004 г., Нью-Ёрк